

F E I Z
H A
B R E I Z

D U 1926

Ar **Gatoliked** a dle kaout ar gwir da lavaret o ger e Frans ; ar **Vretoned**, koulz all, a dle kaout ar gwir da lavaret o ger e Breiz ! E pelec'h o do, ma n'o devez ket eno ?

LIBRAIRIE LE GOAZIOU
QUIMPER & MORLAIX

LEOR NEVEZ

an Oferen hag ar Gousperou

E LATIN HAG E BREZONEG

Gret gant an Aotrou UGUEN, Chaloni a Enor, Renner Kloerdi-Bihan Pont-Kroas

NOUVEAU PAROISSIEN LATIN-BRETON

Le plus complet et le seul absolument à jour

Cette nouvelle édition a été augmentée et embellie.

(1.000 pages dont 132 pages de musique, 80 gravures.
Nouveau chapitre sur les sacrements, etc.)

	ÉDITIONS	
	tranche rouge	tranche dorée
Papier ordinaire, reliure toile....	15 f. » »	18 f. » »
Papier fin, reliure toile.....	19 f. » »	24 f. » »

Quoique le prix en soit un peu relevé le « LEOR NEVEZ »
reste le meilleur marché des paroissiens donnant, au complet,
les offices de tous les dimanches et des principales fêtes de
l'année.

Pour recevoir par poste le « LEOR NEVEZ », il suffit
d'envoyer un mandat-poste à M. LE GOAZIOU, libraire à
Quimper, en ajoutant au prix de l'édition choisie le montant
du port : 1 f. 05 pour papier ordinaire ; 0 f. 90 pour papier fin.

Ti koz L'OLLIÉROU

L'HOSTIS & JORDE

SUCCESSEURS

18, 27, Rue Louis-Pasteur

BREST

R. C. 1442

Pa ho pezo eun dra bennak da
brena, dalc'hit sonj eo en hon ti
e kavoc'h ato ar muia da joaz
hag an dessiniou nevesa e mou-
chouero ha tavancherou brodet

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioc'h ar galite an ti-man a
werz gwelloc'h-marc'had eget neus
forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre
gant a vez roet e marc'hadourz ha
dek dre gant d'ar familhou niverus.

AR MEUBL

ar re vrasa, ar re grenva,
hag ar re gwella marc'had,
a vez kavet e ti

VICAIRE-LÉVEC

Marc'hadour meubl

105, rue Jean-Jaurès

(ar ru Baris gwehall) BREST

Dionallit mat : n° 105 a lavaran, ha neket eun
Téléph. 7-75 ti all eo ! R. C. 6975

Médaille d'Or à l'Exposition des Arts Décoratifs
de Paris 1925

Meubl acajou, kraon, ha dero eus a
bep seurt. Stal vras evit ar meubl
e giz Breiz. — Gweleou houarn a
kouevr. — Gloan, mataresennou, plunv
palennou, sklaseunou, etc.

Meubl kerez, gwarnisset, great a-
ratoz evit an dud diwar ar meaz.

Livraison gratuite à domicile par
camion-auto.

Grands Magasins de Nouveautés

Aux Galeries Saint-Martin

Les plus Jolies Nouveautés

Les Meilleurs Prix

VÊTEMENTS SUR MESURE POUR HOMMES

DEUX EXCELLENTS COUPEURS

Spécialité de DRAPERIES NOIRES et FANTAISIE
pour la campagne

Maladies du Sang et de la Peau

Eczéma, psoriasis, acné, démangeaisons, vices du sang, traités par les Rayons Ultra Violet, le plus puissant thérapeutique connu.

Maladies des voies urinaires

Guérison par l'électrolise

Traitement des métrites, pertes blanches, anémies.

Sérums, vaccins, sels de radium

Dr P. TEISSONNIÈRE
50, rue d'Aiguillon — BREST
Brezoneg en ti.

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES et PELLETERIES

37 — Rue de Siam — 37

- BREST - R. C. 38

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

TRANSFORMATIONS

REPARATIONS

PRIX MODÉRÉS

*Prena a reer es-kriz, krec'hin lern,
kaerelled-bras, gozed, lapined,
pudasked, hag all... ;
ha paet e vezont priziou mat.*

YEG'HED AR VUGALE

Ar "SIROP FERET" a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc...

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal: GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS, 2, rue de Paris, (au-dessus de l'Octroi). BREST. R. C. 232

Toennou SPECK en « EVERITE »

grêt gant simant hag amiant, na dreuz ket an dour anezo, a vir ouz ar riou koulz hag ouz an domder.

PEURBADUS

E pladennou a bep ment, betek 3^m 05. Es ha prim da staga, forz gant piou.

— Tol evez ouz ar varc'hadourez grêt hevel. —

Ouspenn 2.000 prener, en o zouez *Ponts et chaussées, Marin nationale, Poudrerie du Moulin-Blanc, usine des Produits chimiques* etc., bet zervijet en doare ar gwella.

E gwerz e Ti SPECK, 46, ru Jean Jaurès, Brest
(Gwechall ru Pariz, ez-eün d'ar ru Victor Hugo)

Gwerzer an « EVERITE » vit Breiz

Ti Speck a ro da c'houzout en deus ivez e gwerz

Kement 'zo ezomm 'vit sevel lojeiz :

Koad an Nord, tebilh « mâchefer » ; râ, si mant, pladennou « töl » a bep ment hag ha bep hed, betek 3^m 05. Kartons goultronet a c'hell mont betek 10 vloaz. — Liva'j a bep liou, e ho-stou o poueza etre 2 ha 10 lur, etc.,... Koadach, emmenuzerac'h, dorojou, prenechou, etc., grêt diwar vuzul.

SPECK a zav ivez tier marc'had mat e mein pe e tebilh « mâchefer », izel brez.

— AUX —

DAMES DE FRANCE

95, 97, 99, Rue de Siam, BREST

LES PLUS GRANDS MAGASINS DE LA RÉGION

NOUVEAUTÉS — MÈNAGE —
MEUBLES — ARTICLES DE PARIS

Ar gwella marc'hadourez evit an izella priz

Actuellement :

NOUVEAUTÉS DE LA SAISON

Tud an ti a oar brezoneg.

TAOLIT EVEZ MAT!

N'ankounac'hait ket
penaos an **DILHAJOU**
evit GOAZED, PAOTRED YAOUANK ha BUGALE
ar re Wella, ar re Gwella-Marc'had

a vez gwerzet

Aux ELEGANTS

80, ru Siam, BREST (Gwechall ti LIVENAIS)

Ti a gonfians, REKOMANDET

EUN DISKENN-BRIZ a 7 o/o a vez roet d'ar Familhou niverus
ha d'ar zoudarded mac'hagnet er brezel.

GARAGE CENTRAL

DU RUSQUEC et Cie

17, rue Jean-Jaurès, Brest — Tél. 0-51

Concessionnaire des marques

DONNET-ZEDEL - DELAGE

CHENARD-WALCKER - ROCHET-SCHNEIDER

11 CV et 7 CV DONNET-ZEDEL

visibles et disponibles immédiatement au garage

STOCK MICHELIN

Atelier des mieux agencés pour la réparation rapide et soignée de tous véhicules

Service de dépannage assuré les dimanches et jours fériés

Feiz ha Breiz

HA KROAZ AR VRETONED

KELAOUENN VIZIEK GANT SKEUDENNOU

Relijion — Istor Breiz — Marvailhou — Gwerziou
ha Soniou — Buhez ar Vro

RÉDACTION

J.-M. PERROT, Plouguerneau (F^{re}) | Y. LE MOAL, Coadout, p^r Guingamp

ADMINISTRATION
du **FEIZ HA BREIZ** :
FR. GEORGELIN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 44-40 RENNES

ADMINISTRATION
du *Bleun-Brug* et de l'*Emgleo Sant Iltu*
Y. DREZEN,
BREST — 4, rue du Château — BREST
c/c 6238 RENNES

ABONNEMENTS INDIVIDUELS
• FEIZ HA BREIZ • et • KORN-BOUD •
Bretagne 12 f. l'an
France 15 f. l'an
Etranger 25 f. l'an
Abonnements collectifs
Feiz ha Breiz (seul)
(à partir de 5 exempl.) 8 f. l'an

PUBLICITÉ
Toutes les insertions sont faites
à l'année
Une page entière 300 fr.
Une demi-page 175 fr.
Un quart de page 100 fr.

TAOLENN AR MIZ. — An Anaoun, F. M. — Pedenn d'ar
C'hrist, roue ar bed holl. — A bep tu, sklerijenn!
E. AR MOAL. — Fiziit er Bleun-Brug, E. A. M. —
Kerne, F. M. — Tud vrudet Kerne, G. M. — Ar C'haz
marlounk. — Mikael an Nobletz, J. U. — Kenteliou
Tintin Anna. — Keleier ar miz. — Divinadennou.

SULIOU HA GOUELIOU AR MIZ

- 1^a a viz Du. — Gouel an Holl-Zent. Gouel berz.
2^a a viz Du. — Hanter gouel an Anaon.
7^a a viz Du. — XXIVe sul goude ar Pantekost. Oferenn ha
gousperou ar zul-ze.
14^a a viz Du. — XXV^{vet} sul goude ar Pantekost. Oferenn ha
gousperou ar zul-ze.
21^a a viz Du. — Sul diveza goude ar Pantekost. Oferenn ha
gousperou ar zul-ze.
28^a a viz Du. — Sul kenta an Asvent. Oferenn ha gousperou
ar zul-ze.

An Anaoun

Miz Du ! Klemm a ra an Anaoun !
Tentral ar Bed, an dud e kanv !

E kornig ar vered
Daoulinet war bouldrenn
Bet korf eur breur karet,
Eur paotr yaouank kristen
A c'hleb gant e zaelou
An douar benniget
A zoug ar relegou.
An eskern, boued preved,
A jom warlerc'h an den
Deut d'ezan e dremen.

Va breur, va breur paour, fresk eo ho pezh c'hoaz !
Beo oac'h dec'h ! hag aet hirio da betra siouas !
Kerkent ar maro, ha setu doustu
C'houi graet diwar pri, aet prim da ludu.

Hag hoc'h ene, va breur, hag hoc'h ene,
Hag aet eo war eün da Varadoz Doue ?
Oh ! Mar d'oc'h eun ael, perak hirvoudi
Ha mar d'oc'h eur zant, e c'hellan ho pedi.

Redet peus ganen siouas, hent ar vuhez !
Tomm oa hor c'halon, tomm hor c'harantez !
Yaouank-flamm hon daou ! ha n'eo ket d'an oad-se
E roer al lodenn vras e pep lec'h da Zoue !

C'houi 'zo er Purkator
C'houi 'zo e kreiz an tan
C'houi 'zo e kreiz ar c'hor.
Ha den, den ne ra van !

En Nenvou ho peus eur gwall Varner !
E vrec'h a zo hrr hag e zourn pounner
Ken na vez roet diner evit diner
Ne ro ket d'anaout e galoun dener !

Ha war an douar, eur breur n'ho peus ken
Da droi diwarnoc'h ker kriz planedenn.
Pec'her eo ive ! siouas, siouas e bedenn
A-wechou ma vez tom, aliesoc'h ve ien —

Eun all a zo, Doue ha Den, Mab d'an Tad
A ro d'e vreureur, e gorf hag e wad !
A ziskenn bemde, da derri ho naon,
Naoun ar re veo, sec'hed an Anaoun.

Evel gwechall, diskennit ta hirio,
Oh ! Jezuz beteg bro ar re... varo,
Sec'hit o daelou ! Livirit d'am breur,
O ! livirit d'ezan, eo deut efin an eur

Da vont da eva, eus dour ar Vuhez
A ra en Nenvou ar gwir levenez :
A c'hortoz keit all zo an Anaoun keiz —
Ha dezo ganeoc'h e vo roet an deiz.

Miz Du ! Ma 'z eo tental ar Bed !
Ma ped an dud, leun ar vered !
Gwell a ze. Rag seul vui 'vez kanv,
Seulvui diboaniet an Anaoun !

Evelse bezet graet.

F. M.

Pedenn d'ar C'hrist, Roue ar bed-holl

O Salver Jezuz, me Hoc'h anavez evit Roue ar bed-holl. Kement tra a zo bet grêt a zo bet grêt evidoc'h. Nevezi a ran promesaou va Badiziant, o trei kein d'an drouk-spered, d'e ardou ha d'e oberou, hag e roan va ger da veza kristen mat hiviziken. Prometi a ran, dreist pep tra, difenn, hervez va galloud, gwiriou Doue hag hoc'h Iliz.

Kalon Zakr Jezuz, kinnig a ran d'epoc'h va oberiou dister, evit ma teuo an holl galonou da anavezout ho rouantelez sakr, en hevelep doare ma vo gwelet ho peoc'h o ren var ar bed holl.

Evelse bezet great.

(Eun induljans leun (plenier) bemdez d'an nep a lavaro ar bedenn-ze goude kōmmunia hag a bedo evid ezommou Hon Tad Santel ar Pab).

Roet e Roum, d'an 21 a viz c'houevrer 1923).

Imprimatur : Kemper, 23 gwengolo 1926.

P. Messenger, v. v.

A beb tu, Sklerijenn !

Komz a fell d'in, hirio, diwarbenn an tabut savet en deiziou-man endro d'an « *Action française* », war zigarez ar falz-kredennou m'eo techet da rei da gredi d'he zud, — ha diwarbenn an tabut all a zisrann etrezo, abalamour d'o bro, katoliked an Alzas.

Eur gelennadurez vras hon deus da denna ac'hano; arabad e vefe kollet.

Lakaat menozioù d'en em steki a laka sklêrijenn da strinka, a leverer e galleg. Aman n'am bo netra d'ober nemet tostaat an eil ouz egile menozioù dastumet aman ha du-hont; peb unan a zo barrek, goudeze, gant ma tigoro e zaoulagad, da wet ar sklêrijenn, d'anaout ar wirionez.

Testenioù seurt m'eo ar re-man a ranker lakaat dirak an daoulagad er yez m'int skrivet, aman, e galleg.

**

E leor ar skrivagner brudet Charles Maurras, « *La Politique religieuse* », bet dibabet ennan meur a falz-kredenn, e lenner kement-man (p. XXXVI) :

« Chez nous, à l'*Action Française*, cette convention du « respect de l'Eglise une fois établie aura suffi nous seulement à rendre la vie en commun tolérable et facile à des esprits très divers, mais encore à permettre et à susciter des actions décisives : ce fut entre des catholiques très fervents et des incroyants très respectueux du catholicisme que se combinèrent nos récentes campagnes contre Dreyfus, contre Bernstein... Ce genre d'union, offre donc le premier caractère de permettre la concorde en vue de l'action. L'action qu'elle suscite se caractérise, à son tour, par le succès.

Il n'est pas absurde de calculer que le *modus vivendi* si heureusement pratiqué à l'*Action Française* ne serait pas moins apte à pacifier le reste du pays. Ce qui s'est fait en petit, parmi nous, pendant quinze ans, peut se refaire en grand dans l'Etat français, pour des siècles... »

Al linennou-man a ziskouez n'eo ket krevredigez an A. F. eun enebourez *a-benn* d'ar relijion; (ac'hano, end-eün, e teu m'eo chomet he siou fall pell amguzet;) — deut, koulskoude, lizer ar C'hardinal Andrieu ha hini an T. S. ar Pab da varn anezi hag ar varnedigez a zo bet kalet. Perak?

Eur filozof brudet deut da vezan kristen, Maritain, hag en deus kalz a vignoned etouez tud an A. F., a respont d'ar perak-ze; Charles Maurras, penn-rener an A. F., n'eo ket kristen dre gredenn; ar pezh a ra d'ar filozof Maritain skriva kement-man :

N'est-il pas anormal que des catholiques obéissent politiquement à un chef qui n'ayant pas la lumière de la foi n'a pas l'idée complète du but à atteindre?

Si leur situation est, en effet, anormale, si leur conscience les oblige, en pareil cas, à un contrôle perpétuel et particulièrement vigilant, les catholiques dont il s'agit peuvent répondre que, dans certains cas, la politique d'un non-chrétien peut défendre les points les plus urgents d'une politique chrétienne; et qu'il n'a pas dépendu d'eux, mais des permissions de la Providence, que la tête politique la plus solide de leur âge et de leur pays soit privée des dons de la foi: situation historique exceptionnelle qu'ils n'ont pas choisie, et qui les oblige à adopter eux aussi, en raison des circonstances et en vue du bien commun, une ligne de conduite exceptionnelle. Quelque parti que l'on adopte soi-même, on ne saurait trouver déraisonnable une telle réponse.

**

C'est ainsi que je m'exprimais en octobre 1925. Je ne crois pas que ces considérations aient cessé d'être vraies. *Mais elles sont devenues insuffisantes.* Il est nécessaire de les compléter. Un événement nouveau s'est produit, et de quelle portée: le Pape s'est prononcé, il juge qu'en fait le principat politique exercé sur la Jeunesse catholique d'*Action Française* par un esprit privé de la grâce de la foi comporte des dangers qui risquent de « faire dévier le véritable esprit catholique », d'« abaisser la perfection de la pratique chrétienne et plus encore de l'apostolat, de la véritable action catholique, à laquelle tous les fidèles, les jeunes gens surtout, sont appelés à collaborer activement pour l'extension et l'affermissement du règne de Jésus-Christ dans les individus, dans les familles, dans la société »; dangers contre lesquels des mesures de protections spéciales sont nécessaires, et assez grands pour moti-

ver une approbation publique donnée par lui aux avertissements sévères du cardinal Andrieu.

Dans le cas présent, lorsque les catholiques d'*Action Française* répondent qu'ils n'ont jamais suivi Maurras dans ses opinions philosophiques et religieuses, que leur foi est pure de tout alliage d'erreur, qu'ils s'attachent et s'attacheront plus que jamais aux enseignements du Saint-Siège, ils agissent d'une façon loyale et que l'on ne peut qu'approuver. Mais s'ils en restaient là, cette réponse, à mon avis, serait *insuffisante*. L'obéissance demande autre chose. Ils font partie d'une certaine communauté librement choisie, d'une certaine formation politique. L'affirmation de leurs sentiments intégralement catholiques, *comme personnes privées*, ne suffit pas à faire tomber les les appréhensions manifestées par le Souverain Pontife. C'est une assurance portant sur l'esprit de leur *groupement comme tel* qui est ici nécessaire. S'agit-il pour eux d'abandonner les directions politiques de Maurras, de renier leurs amitiés, de détruire leur œuvre et leurs organisations politiques? Allons donc, *la lettre du Saint-Père ne dit rien de semblable!* Il s'agit de trouver un moyen de garantir les intérêts de la foi et l'esprit catholique *dans l'association, elle-même qui les réunit*, prise comme corps organisé, non comme simple collection d'individus. Quel moyen? C'est à eux d'y aviser dans le concret. Je puis bien dire cependant dans quelle direction, selon moi, ils ont chance de trouver la bonne solution.

Dans l'association purement politique qui les unit, pour des buts pratiques, bien définis, à des hommes professant par ailleurs les opinions les plus différentes, il y a place non seulement pour des individus, *mais pour des groupements variés*. Pourquoi les catholiques d'*Action Française* ne s'organiseraient-ils pas entre eux au sein même de leur parti, *en un groupement spécial*, religieux et non politique, ayant pour objet non pas l'action politique, mais la formation religieuse, l'étude de la doctrine catholique, des enseignements des Papes, de la théologie dogmatique et morale, groupement constitué non par des sections politiques, mais par des cercles d'études, dirigé par des théologiens et directement contrôlé par l'autorité ecclésiastique? Ainsi seraient publiquement garantis le maintien de l'intégrité de la doctrine et de la morale chrétiennes parmi la jeunesse catholique adhérente à l'*Action Française*, et la possibilité pour elle de compléter et de redresser les enseignements, opinions ou exemples reçus de certains de ses maîtres politiques.

Ch. Maurras a lavare penós skouer an A. F., tud digredenn ha katoliked o vevan mesk-mesk, — betek ma o dije holl, a-unan, doujans ouz an Iliz

katolik, — a oa da vezan heuilhet ha digemeret evit mat. Maritain a gav n'eo ket rik ken an doare bevan-ze, tremenet ar c'houlz anezan...

— Lakomp eta, eme darn all neuze, ne vefe ket mat *evit padout*; daoust ha ne zerefe ket, da y-hana, evit eur maread amzer, abalamour da denna ac'hano eur gounid bras bennak all? Hag aman e klevomp digarez eur rummad Alzasiz ha hini eur rummad Bretoned.

E *Mouez I. V. Sklerded*, 17 genver 1926, e lenner:

Pourquoi réservons-nous notre opinion (dans toutes les questions où l'Eglise est directement intéressée?) Pour un certain nombre de raisons devant lesquelles toute personne de bonne foi et de sang-froid doit s'incliner.

Il est un fait indéniable: la Bretagne a perdu son unité spirituelle. Il existe, aux flancs d'une masse assez amorphe comme partout, une aile catholique, et une aile socialiste, ou à tendances socialistes, athée, ou anticléricale. Nous ne perdrons pas notre temps, d'ailleurs, à évaluer leurs forces respectives. Il s'agit de savoir si les Bretons de gauche sont encore des Bretons. Nous pensons que oui. Et nous croyons que la libération de la Bretagne les intéresse intimement, autant que les autres. Notre but étant d'unir tous les efforts déjà trop rares et trop dispersés, nous avons cru nécessaire et profitable de faire de notre Breiz Atao une maison hospitalière à tous les Bretons. Et nous prétendons, contrairement à la personnalité du Bleun-Brug qui écrit dernièrement à *Mouez Itron Varia Sklerded*, que les catholiques comme les non-catholiques y sont également chez eux.

L'Eglise a cru bon de bénir l'union sacrée qui sauva la France. Ne peut-elle pas bénir l'union sacrée qui sauvera la Bretagne? qui seule peut la sauver? Il ne s'agit nullement là de « libéralisme », mais de sens pratique, mais *d'intérêt breton*. Il va de soi que, *le jour où, par suite du succès de nos efforts, la Bretagne serait appelée à se gouverner*, les représentants de Breiz-Atao se répartiraient au gré de leur conscience, de la droite à la gauche de la nation bretonne; et le journal lui-même sortirait de sa réserve en matière religieuse. Il est aussi vraisemblable que d'autres organes naîtraient, pour défendre le point de vue contraire que Breiz-Atao aurait choisi. Qu'on attende ce demain inconnu pour lui adresser des reproches, de quelque côté que ce soit. Aujourd'hui, nous criions « Rassemblement » aux hommes de bonne volonté, sans exception, pour sauver la Patrie.

Et sachant assez de difficultés devant nous, nous nous en tenons là.

« Voici bien défini l'esprit de *Breiz-Atao*. Nous ne le trahirons pas. »

O Mordrel a lavar eta, mar intentan mat, penôs, e *Yaouankiz Vreiz*, e tleer chom dizeblant e kenver ar relijion (abalamour da unani an holl sperejou), — ken ne vo gounezet he frankiz da Vreiz.

En Alzas, zo bet lavaret kemend-all ha setu, war ze, barnedigez an Ao. Ruch, eskob Strasbourg:

« Récemment, eme an O. Ruch, un journal hebdomadaire de Strasbourg, qui n'est pas lu seulement par des personnes étrangères à notre foi, donnait le conseil suivant: *Quand, à des élections, un candidat honnête et loyal défend les droits de l'Alsace (Das Heimatrecht), qu'il soit communiste, catholique de l'Union populaire, libéral (et on sait ce qu'en Alsace ce mot veut dire), ou qu'il n'appartienne à aucun parti, tous les vrais Alsaciens-Lorrains doivent se grouper derrière lui... Tous les partis doivent se soumettre à cette directive.*

Préférer, aux élections, un communiste ou un radical à un citoyen dont on peut, à bon droit, espérer qu'il défendra les droits de l'Eglise et de Dieu, c'est commettre une faute grave. Aucun catholique fidèle à sa religion ne saurait discuter cette règle.

Pour justifier le conseil contraire, on peut être tenté de faire la proposition suivante. Que les catholiques, les communistes et les radicaux concluent une trêve. *Jusqu'à ce qu'ils aient fait triompher un programme alsacien sur lequel ils sont d'accord, que chaque parti renonce à combattre pour le succès de son propre programme.*

A dessein on écartera de la discussion de ce plan toute remarque d'ordre purement politique. Le projet ne sera examiné qu'à la lumière de l'enseignement religieux. *Un catholique a-t-il le droit de cesser un instant, et peut-être des années, de parler, d'agir, de lutter en catholique, non seulement dans sa vie privée, mais encore dans son existence publique? A-t-il le droit d'ajourner à une date qui pourra être lointaine ou même n'arriver jamais la revendication des droits et des libertés de son Eglise? Pendant la trêve, les préceptes de la religion sont-ils suspendus; la loi canonique, par exemple, ne reste-elle pas en vigueur qui interdit aux parents catholiques de confier leurs enfants à des écoles interconfessionnelles et qui, partout, leur ordonne de réclamer un régime scolaire*

acceptable pour leurs consciences? Et pendant que les catholiques renonceraient à défendre leur programme, ceux de nos adversaires qui n'auront pas signé la trêve, socialistes et libres penseurs, ne travailleront-ils pas à faire triompher les leurs? Durant tout ce temps, le mal ne s'accomplira-t-il pas, favorisé par la complicité de notre silence? Les abus existants sur lesquels volontairement nous fermerions les yeux, ne produiraient-ils pas leurs néfastes conséquences? Les masses populaires des campagnes et plus encore celles des villes, ne s'habituerait-elles pas à subir d'abord, puis à tolérer, enfin à trouver acceptables des institutions que les dirigeants catholiques condamneraient sans doute encore théoriquement, mais sur lesquelles, par tactique, ils consentiraient à garder le silence? Les fidèles, non seulement l'élite, mais le grand nombre, sans les suffrages duquel la défense de nos libertés religieuses est impossible, tiendraient-ils encore dans quelques années nos droits pour sacrés, si leurs chefs, si des prêtres, par exemple, en renonçant longtemps peut-être à les revendiquer avaient semblé reconnaître eux-mêmes que ces droits des consciences, de l'Eglise et de Dieu sont d'une importance secondaire et peuvent être sacrifiés, pour un temps du moins, à des intérêts purement humains?

On espère, il est vrai, que grâce à la trêve, une coalition de catholiques, de communistes et de certains radicaux obtiendraient au peuple d'Alsace le droit de se gouverner lui-même. Et on estime que s'il est seul appelé à délibérer sur les affaires religieuses du pays, tout sera sauvé. De nouveau, il faut bien que nous rappelions le principe: Alors même que la morale ne condamnerait pas le but à poursuivre, est-il permis pour l'atteindre de recourir à tous les moyens? Appeler pour éteindre le feu les incendiaires et non les pompiers, n'est-ce pas une périlleuse aventure? Le danger n'est-il pas plus évident encore puisqu'en s'associant aux communistes et aux radicaux, *les catholiques ne proposeraient pas à leurs alliés un programme pour le lendemain de la victoire, programme où seraient garantis, en termes exprès, le respect de leurs droits et de leurs libertés.*

Renerien kazetenn Strasbourg ha re Strollad Y. V. a heuilh an hevelep gwenojenn; barnedigez an Ao. Ruch, hag a zo hini an Iliz, a gounez eta koulz war eur rumm 'vel war eun all.

Kaer e vo lavaret penôs katoliked ar seurt emgleoioù a c'hello stourm evit o feiz, a-ziavêz d'o c'hevredigez; ar virionez eo e ranker strolla, en hevelep labour, Feiz ha Breiz, evel ma zo bet lava-

ret hag adlavaret, n'ouzon ped gwech, e Gwened hag e Santez-Anna.

Er *Bleun-Brug*, ni a lavar, *keit ha keit*: « N'heller ket, war digarez labourat evit Breiz, a-unan gant an *holl* Vretoned, lezel a-gostez ar feiz ken n'he devo bet Breiz an trec'h; — na, kerkoulz all, war digarez labourat evit ar Feiz, a-unan gant an *holl* gatoliked, lezel a-gostez ar vro ken na vefe trec'h ar feiz, rak: *Feiz ha Breiz* a zo dimezet unan hag an Itron Santez-Anna, keit ha ma chomo Bretoned war an douar. »

Hogen, tud dimezet ne gerzont nep pred an eil heb egile.

Hervez an testeniou emeur o paouez lenn, kato-liked seurt emgleoiou a dle eta 'n em voda etrezo en o c'hevredigeziou, abalamour, evel ma lavar Maritain: « Garantir la foi et l'esprit catholique. » Ar pezh hen diskouez kaeroc'h c'hoaz eo komzou ar C'hardinal Gasparri, o skriva en hano an T. S. ar Pab, d'ar c'hardinal Dubois, diwarbenn Studieren katolik an A. F. hag al lizer a zoujans o doa kaset da Bi XI.

Setu eur pennad eus o lizer:

« Si, comme il arrive dans beaucoup d'autres formations politiques, ils (les étudiants) rencontrent des incroyants sur le terrain où l'Eglise laisse à ses fidèles une juste liberté, ils ont conscience des dangers que cela peut présenter: c'est de l'Eglise seule qu'ils reçoivent et acceptent les leçons pour tout ce qui concerne la foi et la morale. Ils s'efforcent d'y subordonner leur tâche comme leur vie. »

Re verr ar respont.

Ar c'hardinal Gasparri hel lavar:

« ... Affirmer, emezan, que l'on reçoit et que l'on accepte de l'Eglise seule les leçons pour tout ce qui concerne la foi et la morale ne saurait paraître cohérent ni suffisant à sauvegarder l'un et l'autre, *quand on reste sous l'influence et sous les directions de dirigeants, qui, par leurs écrits, ne se sont pas montrés des maîtres de la doctrine et de la morale chrétienne...* »

La sollicitude du Saint-Père a été précisément, en dehors et au-dessus de toute considération politique, de

rappeler à tous les catholiques, et particulièrement à la jeunesse, ce *danger et cette incohérence*.

Ar pezh a dalv da lavaret: Lakit eta da vistri warnoc'h tud ha ne vezo ket a riskl evidoc'h o tarempredi anezo, evit ar pezh a zell ouz ar feiz.

En de-ze, e vefe grêt eur gammed vat etrezek ar wir unvaniez.

E. A. MOAL.

Kement-man a zo evit servicha da respont d'eur gouleunn grêt ouzin, e Santez-Anna, gant unan eus pôtred Y. V. — hag ive d'eun all, a skrivas, nevez zo, diwarbenn ar *Bleun-Brug*, komzou ha ne oant ket tost-kar d'ar wirionez.

An archer. — Ho paperiou ?
Ar paour. — Paperiou ? me
ne'm eus paper ebet ha neuze
petra rafen gauto pa he ouezau
keilenn.

Ar paour. — Eun tamm bara
adarre ? gwelloc'h e vije
d'eo'h eun tamm mat. Soaz
rei d'in peadra da gaout eur
werennad hini kreuv.

Fiziit er Bleun-Brug !

Paneved d'ar C'hendalc'h grêt bep bloaz, ne vefe ket, war gant Breton, unan c'hoaz hag a anavesfe ar **Bleun-Brug**.

Met setu ar rê hen anavez dre ar C'hendalc'h-ze ken brudet a zo techet awechou da gredi eo ar **Bleun-Brug** eur seurt pardon, pardon ar bleun brug evel ma 'z eus eur pardon bleun-lann, bleun ed-du.

August ARJAN, eus a Blougerne, e Keranna, gand e bried hag e dud enor.

Ah! nann! ar bleun brug n'emaint aman nemet evit diskouez Breiz. Ya, evit diskouez Breiz; ha pesort Breiz c'hoaz? Breiz en he c'horf, Breiz en hec'h ene, en he feiz, en he yez, en hec'h istor, en he gwiskamanchou, Breiz a-bez; — ha n'eo ket hepken da gana he meuleudi, met d'he studia piz en he zechou, en he mankou a-vreman, abalamour da glask an tu d'he adsevel plomm war he diazez.

Ar « Bleun-Brug » a lavar kement-se holl; lavarout a ra labour, studi ha kerzet bepred war wellaat.

Ar gouel a zo kaer, met n'eo grêt nemet evit bruda al labour, rei ton d'ar studi, chacha ar Vretoned d'en em zastum ha da boania e kement stumm a zo, evit eur Vreiz nevez.

Hogen, ne vezo ket adgrêt gant Breiz eur vro yac'h, ma ne vez ket troc'het ha dispennet, evit mat, ar roue-jou m'eo paket enno, dreist-holl abaoe an dispac'h.

Setu eno ar wirionez dreist d'ar re all; labour kristen ha breizek ar **Bleun-Brug** a gav enni e stur hag e reolenn. Daou c'houli hon amzer eo al « laïcisme » hag ar « centralisation », hag int maget gant bunum an Dispac'h. Eur mennad relijius unanet gant hini an Unvaniez katolik en deus ar **Bleun-Brug** a-eneb d'ar c'hentan; eur mennad politik a-eneb d'an eil...

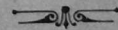
Piou bennak eta, e Breiz, a wel gant nec'hamant an faoliou pounner savet a-us d'hon fennou hag a gouezo hepdale, marteze, a die dont d'ar **Bleun-Brug** evel d'eur porz a zilvidigez. Neb lec'h ne gavoc'h evel eno, tro da unani ha da zifenn kement mad ho peus. Kement stern all a zo, re frank int pe re striz; aman ar stern a zo diouz ho ment ha diouz ho toare, Feiz ha Breiz.

E tu-hont da ze, ar **Bleun-Brug** a skoulm, dreist garzou Breiz, liammou gant pep bro hag he deus, evel-domp, eur yez, eur spered, eur feiz c'hoaz da zifenn. Er bloaz-man, e Gwened, hon eus bet an eur-vat da zaludi kannaded ar Flandrez, an Alzas, al Lorren... An eil a gresko e nerz diouz nerz egile.

Bretoned, ha c'houi, dreist-holl, pennou-tiegez, na chomit ket d'ober diou zonzj: kasit ho hano hag ho skodenn da **Bleun-Brug** ho rann-vro. Ar Frans a zo henvel ouz eun ti deut da vezan dirapar, mogerio ha toenn, ha ne dalv ket ken sonjal chom ennan evel m'eman. Hen adsevel a zo ret a-benn-font. Diboell e vefe lakaat hon holl amzer, hon holl aked da harz anezan. — ha netra ken, — da goueza war hon c'hein; war an hevelep tro, e fell d'eomp kregi gant eun ti nevez. Er **Bleun-Brug** e vez bodet micherourien an ti ze.

Ya, kasit ho hano hag ho skodenn d'ar **Bleun-Brug**; fiziit ennan ar pez a garfec'h miret; ar **Bleun-Brug** ho tougo, c'houi ha kement ho peus.

E. A. M.

KERNE

PARDON AN TEIR VARI

(Kendalc'h)

Intron Varia Kerdevot

An oferenn vintin er Sklerder, an oferenn-bred e ti Intron Varia Izel-Vor, d'ar gousperou breman da Gerdevot e parrez an Erge-Vras.

Eur peziad mat a hend, zo d'ober evit mont di deus ar Forest. Ne iafomp ket da lonka poultrenn war hend bras Kemper da Gonk, na da glask disheol elec'h n'eus bod koad ebet war ar c'hleuniou. Deomp kentoc'h gant hend Erge-Vihan. Diskennomp goude d'ar stankenn, d'an drao-

nienn ledan e teu enni Ster-Jet ha Ster-Odet da veska o dour. Treuzomp Ster-Jet e Pont an Dour Gwenn ha keme-romp hend Elliant, hag e vimp buan e penn hor beach.

Intron Varia Kerdevot. — Chapel Kerdevot zo ebars eun draonienn leun a c'hlazvez, treuzet gant eur wazig dour a ra d'ei freskadurez; tro dro tuchennou, round o fennou. Dirazi eur c'hoad, stank an delliou ebarz: dreizo e c'hellomp gwelet pell dirazomp skeudenn skip an tour.

Er bloavez 1701 da c'houel Maria ar Goulou e voe diskaret an tour-ze gant eur gaouad avel spountus. Mont a reas d'an traon war e benn hag en eur dapa an douar, e flastras daou zen dindanan. Laket e voe prim war e zao, ken brao hag arôk gant eur renkennad diri a bep tu, ar vali-vaen e harz troad an tour hag hen-man e unan gant e veg lemm hag e gant toullig digor d'ar sklerijenn.

Pa z'eer en iliz, e chomer estonet ken uhel all e ia ar volz da glask beg an doen. Gwelet 'reer c'hoaz ar pez a jom eus ar gwer-koz. Warno eo merket arouezioù tier koz Breiz-Izel o deus greet eur vad benag d'ar c'hapel: re Wengat, Treanna (Elliant), Kerforz, Kersulgar, ar C'hastel ha Liziard. Talvout a ra c'hoaz sellet ouz eun dôlenn gaër kizellet warni badiant hor Zalver, ouz skeudenn Sant Telo a-ramp war eur c'haro ha dreist-holl ouz tôl burzuduz an ôter vras eman a-us d'ei Intron Varia Kerdevot.

Ar c'honchennou koz a lar d'omp eo an dôl-ze labour eur c'hizeller yaouank deus ar broiou estren. An Intron Varia hec'h unan a hencas e spered hag e zorn. Pa voe kempennet an tamm-koad, ar micherour a bignas anean war eur vatimant, eur vag. Lezet da vont gant he fenn he unan, houman a ieas pell pell evelse gant ar mor. A-benn ar fin e teuas da zouara war ôd Benodet. Diredi a reas beleien an holl barrezioù tro war dro da welet an tôl-labour dispar. Peb hani a glaskas kaout anean evit e iliz. Ar vag, avat, a dec'he bep tro ha den n'hellas pignat warni nemed beleien ha kuzulierien iliz an Erge-Vras. Kas a rejont ganto an dôl-ôter ebars eur c'har beteg ar chapel e oant da vat o ehan sevel d'an Intron Varia e Kerdevot. Hag en iliz laket en he zao evit trugarekaat ar Werc'hez da veza miret ar barrez ouz ar Vosenn a ree kemend a reuz war douar Elliant, en iliz-se e voe laket an ôter vür-zudus.

Diskouez a reer c'hoaz etre Rubernard ha Nivernod en Erge-Vras, eur pont-mañ a c'hoanteas ar vosenn mont dreistan. N'em gavet e kenver ar c'hreiz, setu an Intron-Varia o tigouezout ganti. En he zao e oa-hi ha dremmou ken rust d'ezhi ma teuas ar vosenn war he c'hiz en eur 'n em ruza. E tal ar pont, ez eus eur roc'h hag a zoug roudou troad ar Werc'hez, hag e kichen, roudou all; re eun troad distumm, egiz hini eul loan divalo, troad ar vo-

(1) Skip, moan, élanéc.

senn. Oter Kerdevot zo unan eus kaera labouriou kizellet war ar c'hoad e Breiz-Izel. N'è ket, avat, eus ar vro. Deut eo eus bro Flandrez: an dud enni a zoug merk eur stal eus ker vras Anvers; eun dorn, treset gant eun houarn ru. E c'hell beza eus amzeriou an dukez Anna. Eur bern tōlennou zo livet hag alaouret warni: gwelet a reomp ar Werc'hez o tont er bed man hag o vont d'ar bed all, o ver-vel astennet war eur gwelè etre an euneg abostol. Goude eo douget d'an douar benniget; tri zoudard Juzeo a glask miret ouz an dud da vont ebiou ha lakat o daouarn dizakr war an arched. Neuze an daourn a zistag diouto hag a jom stardet ouz ar c'hoad; an tri ailhon a n'em wef (1) war an dachenn, o iudal gant ar boan. Gwellet a reomp c'hoaz an Tad hag ar Mab o lakat war benn an Intron-Varia eur gu- runenn gaer eman ar Spered Santel o c'hournij a-us d'ei.

Diou dōlen all a ziskouez d'eomp ar Rouaned e harz treid ar Mabig Jezus hag hor Zalver douget d'an templ. N'int nag eus amzeriou nag eus talvoudegez ar re all.

Er vered, eur c'halvar kaer hag eur sakreteri, eun doënn metr benag deus ar chapel, eus tu ar Zao-heol, eman ar feunteun zakr gant he zalbenn kizellet hag he lennou bi- han a c'hell an dud mont enno da eva ha da 'n em walc'hi.

Diaes bras e ve d'an den laret peger brao eo pardon bras Gwengolo ha pegemend a dud a vez ennan, deus Brieg, Elliant, Langolen, Landudal, Kemper ha deus a bel-loc'h c'hoaz. E Kerne-Izel n'eus ket kalz pardonioù hag e ve trec'h da hani Kerdevot: Goude Santez Anna ar Palud hen eo sur pardon bras ar Glaziked.

Kantik koz Intron Varia Kerdevot zo bet embannet er bloavez 1891 gant an Otrou Favé, beleg. Goal hirr eo: 56 pennad zo dioutan. Brezoneg fall a-walc'h a gaver ennan. D'ar mareou m'eo bet savet (1712) e oa galleg leiz ar falc'h da droc'hi etouez brezoneg treut. A c'hraz Doue, an devez hizio eo bet c'houennet an alc'houezenn-se a golle hor par- kad ed.

Ar c'hantik daoust da ze, n'eman ket ar berr halan gan- tan ha dont a ra dioutan a-wechou ar pezh a ra talvoudegez ar gwerziou: an tan hag an nerz.

Roet e vo d'oc'h an diverra eus ar c'hantik, hag an tan- va eus e Vrezoneg drouk livet gant terzienn Bro-C'hall.

Da genta, ar barz, evit heuilh ar giz, a ra eur bedenn d'an Dreinded Zakr. Goude e tigas da zonz, n'eus bet morse muioc'h a zigarez da 'n em erbedi ouz ar Werc'hez:

*Tristidigez a welan, allas! pell zo er bed
Quernez hon eus bet ivez commançet da velet
Assista a reomp bemdez en enterramanchou
Demeus a dud hor c'hanton, hag en o servichou*

(1) A n'em wef, se tordent.

*N'en deus nemet ar vosen, n'hon eus ket c'hoaz gwelet
En hon touez er vro-man. Doue ra vezo meulet. »*

Ar gwella tu da n'em viret ouz ar gwaligner-ze eo pedi ar Werc'hez Vari gant eur fizians vras, hag aspedi c'hoaz anei da herpel brec'h he mab. Meur a lec'h santel, gwir eo, zo bet laket dindan he ano eun tamm e pep lec'h dre Vreiz; met ar barz a gred, « hep choqui a nep faeson iliz santel ebed » eo parrez an Erge Vras an hani he deus ar wella hag an devota iliz, egiz ma verk an ano a Gerdevot.

Neuze e teu gantan konchenn an ôter koad-kizellet a zo o ficha ar Zantual: an Itroun-Varia o c'houlenn digant ar micherour yaouank labourat warnan; o lavar roi d'ean ar c'haera digoll: ar baradoz. An ôter neuze zo pignet war eur vag a deu da zouari e traon ster Gemper. Pa zigouez beleien ha kuzulierien iliz an Erge-Vraz da glask he c'haout egiz ar re all, e ya ganto a galon vat beteg o chapel neve.

Ar vro a-bez he deus bet da c'honid gant al lec'h san- tell-ze. Tud Elliant:

« Attaquet oant gwechall gant eur c'hlenved kri

Eur pestilanç dangerus, commenc a reent da vervel.

Ken stanc a varvent bemde quen na vanque loenet

Ha quiri d'ho c'has d'ar vorc'h d'an douar binniget. »

Tud Elliant a reas le da vont d'ober eur weladenn da Intron Varia Kerdevot gant o bannielou hag o c'hroaziou. A vec'h oant diskennet da draon ar vorc'h, ar re glany a wellaas d'eo, ha buan e oant paret, an eil hag egile. Dibaoue ar burzud ze prosesion Elliant a ia ato eur wech ar bloa da Gerdevot.

Nag a draou kaer, a lar c'hoaz ar barz, he deus grêt ar Vamm vat! Pet ha pet, gloazet, beuzet, brevet n'eus ket bet digaset buhe enno ganti. Hag a dud dall zo deut da welet sklerijenn an heol benniget, goude beza soubet o daoulagad e dour ar feunteun zakr! — « D'an dud troublet a skiant ha memez foll rentet — Kerdevot zo ordinal ur remed assuret.

An traou laeret o unan, n'eus nemet o gouestla da In- tron Varia Kerdevot, a zeu da veza ken pounner ma n'eo ken al laeron evit o stleja.

N'eus poan gorf na poan spered ebed kement ha ne teufe ar Werc'hez a benn outo. Ar bec'herien aheurtet, kaledet, ma c'heller o c'has da Gerdevot, a gavo feiz da zont d'ar ger.

Ar barz a zispleg goude eur renkennad vat a draou burzuduz. An hani kenta eo istor ar zoudard Deschamps eus Kemper. Heman a oa bet er bloavez 1711 gant ar reder-mor brudet Duguay Trouin oc'h ober tro Rio-Ja- neiro. Pa oa ar batimanchou o tistroi en dro, eur c'haz anezo, en 'o zouez bag an Deschamps, a voe taget gant eur

(1) Barz, poète, pôtr ar gwerziou.

(2) Gwaligner-se, reuziou, fléaux, malheurs.

barr avel spontus. Pôtr Kemper hag ar re oa gantan a deuas ar spered d'ezo da en em ouestli da Intron-Varia Gerdevot. Dont a rejont yac'h pesk da zouar Breiz. Eur bern re all, avat, a ieas d'ar goueled bag hag all, korf ha madou. Deschamps hag e vignoned a voe mall ganto mont da Gerdevot. Kinnig a rejont eur chapel led kaer d'ar Werc'hez ha meur a oferenn voe lakat ganto.

Goude e teu eur dornad mat a anoïou tud bet diouallet, pareet, saveteet, lod en eur bedi er chapel, lod en eur eva eus dour ar feunteun.

Achui a ra hon den e gantik en eur c'houlenn diganomp beza dik da vont da Gerdevot, da welet splandriou ar pardon bras. D'an deiz-se e vez digaset di ar Zakramant meulet ra vezo eus borc'h an Erge; an ograou hizio diskaret, a zone gwechall hep distag. Ma ne gant ket ken breman, pedennou ha kantikou ar bardonierien a zav o mouez, trezeg ar baradoz da denna bennoz Doue ha sellou trugarezus an Intron Varia war dour hor bro garet Breiz-Izel.

F. M.

diwar notennou L. ar Gwennec.

Bosenn Elliant

N'hellomp ket plega evelse istor Intron Varia Kerdevot, hep laret eur poz eus gwerz Bosenn Elliant. Ne gaver ket kalz kosoc'h egeti; ha nebeud tre a dosta outi: an traou koz alies a dalv traou kaer.

Tre Langolen hag ar Faouet
Eur barz santel a vez kavet;
Hag hen Tad Rasian anvet.

Laret en deus d'ar Faouediz
Laket eun oferen bep miz
Eun oferenn en hoc'h iliz.

Eet eo ar vosenn en Elliant
Hogen ne ket eet hep forniant
Eet zo gat-hi seiz mil ha kant.

E Bro Elliant, hep laret gaou,
Ema diskennet an Ankou
Maro an holl dud, nemed daou:

Eur c'hroegik koz tri-ugent vloa
Hag eur mab ken he devoa.

Edo ar vosenn ' penn ma zi
Pa garo Doue, teuy en ti;
Ni iei 'mez pa deuy, emezi.

E kreiz Elliant, er marc'hallec'h,
Geot da falc'hat e kafec'h.

Nemed eun hentig eus ar c'har
A gas re varo d'an douar.

Kri vije 'r galon na ouelje,
E bro Elliant, neb a vije:

Gwel't triouec'h kar tal ar vered
Ha triouec'h all eno ' tonet.

Lec'h oa nao mab en eun tiad
Eent d'an douar en eur c'harrad,
Hag o mamm baour ouz o c'harrat.

O zad adrenv o c'houibannat:
Kollet gantan — e skiant-vat.

Hi a iude, 'chalve Doue;
Reustlet e oa korf hag ene:

Laket ma nao mab en douar,
Ha me roi d'oc'h eur gouriz koar,

A ray teir zro en dro d'ho ti
Ha teir endro ar minic'hi,

Nao mab am boa, am boa ganet
Setu gad an Ankou int eet;

Gant an ankou e toull ma dour
Den da roi d'in eul lonmig dour!

Leun ar vered rez ar c'hleuniou,
Leun an iliz 'rez an treuzou.

Red eo henniga ar parkou,
Da lakat enno ar c'horfou.

Me wel er vered eun dervenn
Hag en he beg eul liser wenn,
Eet an holl dud gant ar vosenn.

Ne ve kanet morse gwerz Bosenn Elliant, hep displega da heul ar gonchenn estlammus-man:

« An de-ze e oa pardon e borc'h Elliant: Eur potr yaouank o tont d'an dour gant e gezeg, a welas eun in-

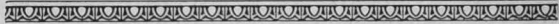
tron gaer ganti eur zae wenn, azeet war bordig ar ster, eur gouel en he dorn. « Kas ac'hanon dreist, a laras-hi. — Oh! ya sur, a respontas hen. Hag hi a-ramp war dailher ar marc'h ha buan d'an tu all... Neuze an Intron a zisklerias kemend-man d'an den: « Potr yaouank, n'ouzoc'h ket piou ho peus digaset d'an tu man: Me eo ar Vosenn. Tro Breiz-Izel am eus greet, hag emañ breman o vont d'ar vorc'h. Klev a rit tintal ar zon: kemend hani a skoio ma baz gantan, hennez varvo war an töl; evidoc'h, n'ho peus ket ezom da gaout aon... Ne c'hoarvee droug ebet na ganoc'h na gant ho mamm. »

N'he deus ket laret gevier; rag ar zon eo merket enni.

Maro an holl tud nemed daou
Eur c'hroegik koz tri-ugent vloa
Hag eur mab hepken he devoa...

N'ouzoc'h ket penoz, a lare unan, e voe kavet an tu da gas ar vosenn; mez deuz ar vro? o kana anei. Pa n'em zantass diskleriet, e troc'has kwit. Ar gwella tu eta evit kas ar Vosenn diwar hon tro eo he c'hana. Setu perak, diwar an de-ze, n'eus bet gwelet morse liou anei.

Tennet eus leor « Barzaz-Breiz » Kermarker.

AR VANN — Pet gwech nem eus ket lavarret d'it arabat lakat da vizied en da fri?
Ar fri michans, n'eo ket gret'vid an dra ze.
Ar Potr — Perag neuze ez eus daou doullebarz?

Amzer ar Bedenn

1. Diouz ar mintin raktal m'oc'h savet,
Warzu Doue kasit ho spered :
Grit, war ho taoulin hep dale,
Eur bedenn leun a garante,
Diouz ar mintin, raktal m'oc'h savet.
2. Diouz an noz, a-rok mont da gousket,
E tleit adarre beza hodet :
Daoulinet war leurenn an ti,
Dirag kroaz Jezuz o pedi,
Diouz an noz, a-rok mont da gousket.
3. Pa glevit toliou an Angelus,
Deus an tour o koueza tregernus,
Larit, gant respet, tri Ave,
Evit saludi Mamm Doue,
Pa glevit tölou an Angelus.
4. Da zul, da c'houel, 'bars en ilizou,
Klevit oferenn ha gousperou :
Eun dever eo da bep hini
Kana da Zoue meuleudi,
Da zul, da c'houel, 'bars an ilizou.
5. E kreiz ar boan, e kreiz al labour,
Grit eur bedenn, 'vit goulenn sikour :
Jezuz ive 'neus labouret
Hag a ro skor d'an neb a bed,
E kreiz ar boan, e kreiz al labour.
6. Pa vez levenez 'leiz hoc'h ene,
Larit buhan bennoz da Zoue :
Doue 'vidoc'h a zo ken mat !
Ha c'houi rank e drugarekat,
Pa vez levenez 'leiz hoc'h ene.
7. Pa zon ar c'hloc'h töl ien ar c'hanvou,
Da ziskleria tremen an Ankou,
Grit eur bedenn garantezus,
Evit an Anaon hirvoudus,
Pa zon ar c'hloc'h töl ien ar c'hanvou.
8. Ar beden 'zo evel diou askell :
Betek an Nenv e ra deomp sevel.
Pedomp eta, pedomp ato,
Ha d'ar Baradoz ni 'nijo !
Ar bedenn 'zo evel diou askell.

Kergroaz.

Tud vrudet Kerne

LAENNEG

1771-1826

Pegwir em'omp ar bloá-man gant gouelioù ar c'hant vloá eus maro Laenneg, eur pòzig, eur gerig c'hoaz di-

warbenn ar medisin bras-ze.

Laret hon eus, en tól all, eo ganet e ker Gemper en eun ti (1) tost d'ar ster, e penn ar ru, ar stræet Reunan Madek hec'h ano. E dad oa barner war an traou a vor: batimanchou, martoloded, marc'hadourez ha kemend-so. Ne oa ket eun den da 'n em chala gant netra; eun tammig penn skav a zouge war e ziouskoaz: ne vale ket kalz a vleud furnez gant e spered: gwelloc'h e oa d'ôza soniou laouen ha da rima gwerzioù tener. Gant an dra-ze ne oa ket hec'h e relijion d'ezan hag ar bed a gemere egiz ma c'helle kentoc'h en eur c'hoarzin eget en eur lenva:

Pa darzaz ar « Freuz bras » e voe torret eus e garg gant pôtreù an Drailh. Ne lakas man ebed, pa c'hellas kinnig e skoazioù d'eur garg all; beza barner eus ker Gemperle. Ne reas ket pikol (1) a dra, avat, wardro e

(1) E skeudenn a welit uheloc'h, en tu dehou da hini Laenneg.

(1) Pikol a dra: kalz a dra.

vugale, ha den ne oar petra e vijent deut da veza gantan, panevet eur breur en doa, Mikel Laenneg, doktor eus skol-veur Paris, ar Sorbonn, ha person en Elliant. Hen man, goude beza badezet Teofil bihan, a gemeras anezan en e brespital, da varo e vamm. Eno e voe kenteliet ar pôtr kemend a lavar e ouie eun draig bennag da vont pelloc'h. E Naoned e oa eur eontr all, eun doktor ive Laou (2) Laenneg, penrener ar skol-veur; ne c'houlenne ket gwelloc'h eget peurachui e studi d'e niz bihan. Setu Teofil d'an Naoned! Siouas d'ezan! E kreiz an Dijspac'h e oa hag an eontr ne gare ket kalz ar veleien a zalc'he penn d'ar c'houarnamant. Ar Breton yaouank a glevas hag a welas da heugi e dammig kalon: re ar « Vande » drailhet goasoc'h eget n'ouzoun petra, bandennajou tud beuzet, ar goad o redeg e pevar c'horn ker, hec'h da dri c'hant den o toulla hep distag da c'hollei ar c'horfou maro.

Eno e teskas pegen euzus e oa ar c'hredennou-se mat hebken nemet da lakat an dud e pal ar bleizi. Eno e welas n'eus nemet Douc hag e Iliz kemend hag a ve gouest da gabestra, da waska ioulou fall an den.

Er bloavez 1795 e stagas gant ar vedisinerez ha d'e driyac'h vloaz e oa mat e baperou gantan da labourat war gorf an den ha da droc'ha war ar beo. Goude ar medisin yaouank a zavas c'hoant d'ezan da vont da Baris. Kentelioù a gemeras gant daou zoktor brudet: Korvizard ha Beyl a rae skol e hospital ar Garantez.

Pa voe kavet desket a-walc'h, hag ôzet gantan eun displegadenn gaer eus e ouiziegezh, er bloavez 1804, e voe anvet, daou vloaz goude, medisin e hospital Neker. Eno eo e teuas a benn da gaout an tu d'entent ouz klenvejou ar c'hreiz, ha setu ama penaoz. E oa eun devez o pourmen e porz an hospital pa welas daou « vousig » unan e peb penn-eus eur pezh mell tamm koad, da vat o krabisa hag o selaou heb eil tro. Tra eston ! an trouz, hag hen dister tre koulskoude, a rede penn da benn ar c'hoad hed n'ouzoun pet metr. « Mat ! a zonjas Teofil Laenneg, ma rafen kement all war an dud da welet. Gant ma biz, ma skouarn ha trusken an den em bo sûr eur respont benag eus an diabarz... Diouz an trouz e c'hellin marteze barn ar c'hlenved pa n'hellan netra gant ma daoulagad... Evelse e voe digaset war an hend da gouez war ar gavadenñ dispar-se, a raer an « auscultation » anezi e galleg.

Embann a reas er bloavez 1819 e levr brudet war ar pleg-neve-se d'anaout ar c'hlenved-skevent... Hag ar vedisinerez a bez a rankas troi krenn da vale war e lerc'h gant an hend neve digoret...

Laenneg ne jomas ket pell da c'hortoz kurunenn hag

(2) Laou: Gwilhaou.

enoriou ar bed-man. N'en doe nemet dastum d'ober. Dont a reas buan ar maout gantan war gemend tra a zelle ouz e vicher. Dukez Berry a reas he medisin anezan ha panevet ar maro a oa siouas war e zeulou, e blanedenn n'he dije grêt nemet mont war gaeraat bemde. Rankout a reas mervel eta. Met beza e oa war zonzj pell zo. N'en doe ket ezomm da c'houlenn dale digant e varner: an traou a oa war eun gantan. Eur c'hristen e oa eus seurd ne weler ket kalz' hag ar muia ma tenne da netra, e oa d'eur beleg. Gortozit ma kontin d'oc'h eun dra hag a ziskouezo e zevosion.

Eun devez, o tistroi da Vreiz, Laenneg, epad an hend, a oa da vat gant e chapeled hervez e gustum. Ar re a oa d'e heul a responte. E kreiz holl 'trulhet ar c'harr ! hag an dud ouz ar c'hleun. Hag eus a bep tu neuze avat! Dont a reas eun nebeudig war o zikour ha war bouez poania a-walc'h e voe laketa kar ha loan plom en o sav. Ne voe lazeta den a drugarez Doue, setu ne oa nemet pi-gnat adarre hag an traou kwit... Neuze Laenneg da gemeret e chapeled en dro: « Ma mignoned, a laras hen, e kemend am eus zonzj, e oamp gant an **Ora pro nobis peccatoribus** pa i eas ar bec'herien ma 'z omp da voucha d'an douar. Kemeromp aze mar kirit ha kendal-c'homp da bedi. »

Ne oa ket stank ar vedisined kristen d'ar mare-ze. Ne gredent nemet d'ar pez a stoke ganto o daoulagad, o daouarn pe o skianchou all... Ha Laenneg a rankas mont eneb'ar c'hiz evit heuilh e greansou.

Eun devez e i eas da Rom gant eun dornadig hag ec'h alias anezo da vont da welet ar Pab... Setu int war e lere'h ». Penoz! a laras an Tad santel pa glevas piou oant. Penoz medisined katolik! biskoaz kement all! Eur blijadur dispar evidon, rak ne welan ket bemde anezo ! »

Bez en doa eta feiz eur gwir Vreton! Kalon eur Breizad en doa ive hag eun teod d'e zispleg. Miret zo c'hoaz liziri brezoneg diwar e bluenn. Enno e komz gant fouge ha karantez eus ar parlant, ar yez koz ma 'z eo hini ar Gelled, ar Vretoned. Pa oa bihan e rae gant ar brezoneg. Ma teuas d'e ankounac'haat o redek dre Naoned ha Pariz, ne voe ket evit mat. Rak er bloavez 1805 ni wel anezan daoubleget war grammadeg Gregor a Rostrenen hag o teski adarre ar pez a oa nijellet kwit. Pa iee d'ober eun abadenn kozeal gant an Itronezed a Lobierr ha Pompery ginidig evel dan eus Breiz ne brije ket ober gant ar galleg. C'hellfe beza kenta bodadeg kenvreuriezh ar brezoneg e Paris d'an 30 a viz meurs 1805 eo hag en defe digaset d'ar ger spered ha teod hor breton aet mêz e vro. Er bloavez 1806, an tad a dap eul lizer bloa-neve digant e bôtr bras fardet penn da benn e brezoneg

yac'h ha dibistik. Hag a benn ar fin e teuar da gredi en doa e vab gwerzet tout e c'halleg bras, rak ne teue mui eus Pariz eur zutenn eus ar varc'hadourez-se!

Goasoc'h! er bloavez 1815 e oa deut da veza ken gouest ma skrive d'e verourien Kerlouaneg evit divizout ganto penôz he vije grêt al lizer-ferm neve; ha ni oar pegen diès eo c'hoari gant al lezennou hag ar marc'hajou e brezoneg reiz;

Laket en deus eur bern notennoù ouz ar Grammadeg embannet er bloavez 1807 gant ar Gonideg ha meur a ali mat en deus roet c'hoaz da henman evit mouladenn ar bloavez 1826. Kredi a c'hellomp en dije Laenneg, ma ne vije ket bet, skoet ken abred gant ar maro, savet eul leor benag e-unan: eul leor brezoneg da hencha tud e vro war an doareou da grenvaat ar yec'hed, da labourat gwelloc'h an douar, da ren ive eur vuhe devot ha fur.

Pebez kentel evit kalz à Vretoned eus ar mareou-ze hag an amzer a vremen! Gwelet eur medisin bras ha ne ouie ket e pelec'h lammet gant al labour, laerez c'hoaz diwar e amzer, evit deski ha peurzeski parlant e dadou koz, en eur c'hornig tenval eus e gambr-labour, e kreiz Paris. Penn Bro C'hall !

Bretoned, stouomp dirag seurd tud-se ha dougomp kanv d'ezo dirag ar vro hag an Doue a zo er Baradoz o viret ouz Breiz da vont d'an traon yez ha pobl !

G.M.

N. B. — M'ho peus c'hoant da anaout gwelloc'h c'hoaz buhez Laennec, goulennit al levr « *Laennec* » skrivet gant an A. Henri Bon hag embannet gant:
Publications « Lumière », 15, Rue Bossuet, Dijon.
Eur skoed eo al levrig-se.

AR C'HAZ MARLOUNK

Bez e oa gwechall, en Amerik, war a leverer, eun itron goz, eur vaouez a-zoare, hag he devoa en he zi eur c'had hag eur perroked.

Eun dervez, ar perroked a bedas ar c'had da zont da zibri e c'hortozenn gantan. Aoza a eure pemp kant kouignenn, ha ker brao ha tra e lakas pevar c'hant triouec'h ha pevar ugent wer blad ar c'had ha daou war e hini.

Ar c'had a zebras e lodenn, d'ar red, ha p'en devoe he debret e selle gant e zaoulagad marlounk ouz an diou gouign a jome war blad ar perroked:

— Petra, eme ar perroked, daoust ha c'hoant dibri va diou gouignenn ez pefe ivez?

— Ya! eme ar c'haz; c'hoant am eus da zibri ho tiou gouignenn ha p'eo gwir eo digor mat va skrin e tebrin ac'hanout ivez war ar marc'had.

Hag hep rei amzer d'ezan d'en em zifenn, — krik! krak! — e lounkas anezan evel ma lounker eur berenn.

An itron goz, eur vaouez a zoare, evel ma oa a gavas an dra-ze, re en holl hag a vennas gourdrout he c'haz:

— Nann! nann! eme heman, n'it ket da lavaret eur ger d'in hag evit miret outi d'hen ober e lounkas anezi e tri lounk hag eun astenn gouzoug.

Evit lakat e govad da ziskenn, setu hen ha mont da ober eur bale er maez; kaout a reas war e hent eun aotrou koz a lavaras eur gomz bennak d'ar c'haz ha n'oa ket diouz e zoare; raktal ar c'haz hen debras, hen, e gar hag e azen.

Eur pennadig ac'hano edo ar roue, ar rouanez ha daou c'hant brezelour d'o heul, holl a-c'haoliad war pep a ganval; ouz o gwelet ar c'haz a deuas eun naoun du d'ezan.

— Grit hent d'ar roue! a lavare ar mestr-mevel.

— Grit hent d'ar roue! Grit hent d'ar roue! eme ar c'haz, m'ho kaso da zeski komz brao d'an dud hag e lounkas ar mestr-mevel, ar rouanez, ar roue, ar brezelourien hag o c'hanvaled.

Eun tammig bihan pelloc'h, daou grank, ken dinec'h ha tra, a gerze, skoaz-ouz-skoaz, pa glevjont ar c'haz, war o lerc'h, ouz o gervel:

— Deuif aman 'ta, kranked bihan, m'ho tebrin ivez!

A vec'h m'o doa bet amzer da lavaret:

— Met, Aotrou, ni ne anavezomp ket ac'hanoc'h, — m'edont kouezet ivez e kof ar c'haz marlounk.

Ar vrezelourien o devoa kavet kartou hag a c'hoarie evit kaout berroc'h o amzer; an itron goz a rea stad ouz he marmouz hag ar roue en devoa doare da veza diaes e benn.

— O bremaik e weloc'h, eme ar c'hranked; gant o c'hrahanou e rejont eun toull e kostez ar c'haz ha dizale an toull a voe bras a-walc'h d'an holl da c'hellout tremen dreizan.

Ar rouanez, ar roue, ar vrezelourien war o c'hanvaled, an aotrou koz, e azen hag e gar, an itron goz hag he feroked, holl, didrousa ma c'helljont, ez ejont er mêz, dre an toull grêt e kostez ar c'haz.

Hag ar c'haz a rankas lakat eun dervez penn-da-benn da benselia an toull a oa bet graet d'ezan en e gostez.

An dra-ze a zesko d'ezan beza furoc'h, eur wech all.

Diwar Sara C. Bryant.

Mikael an Nobletz

(1577-1652)

(Kendalc'h)

Mikael an Nobletz o prezeg e Montroulez hag e eskopti Treger

Ar pezh a c'hoarvezas gant Mikael a reas kalz trouz e Montroulez. An darn vrasa eus an dud a c'hoarze goap d'ezan. Ar re o doa eun tamm truez outan a lavare en doa kollet e benn oc'h en em skuiza re gand ar studi hag e binijennou re vras.

Hen a c'houzanve pep tra heb en em glemm. Didamall a rae zoken an Dominikaned, en eur lavaret oa met e-unan marteze dreist ar muzul.

Hag, e lec'h fall-galoni, ec'h en em laka da labourat. Goude eun nebeut amzer tremenet e ti e dad, e teu a-nevez da Montroulez. Kaout a ra lojeiz e kichen leandi an Dominikaned; o gwelet a ra alies o tremen, hag gant doujans e salud anezo.

Doae a gar an dud izel a galon hag a ro d'ezo e c'hra-sou. Mikael, gand aotre an aotrou 'n eskob, a ra katekiz en eur chapel eus a ger hag en e di, hag eleis a dud a zired d'e zelaou hag a zent ouz e genteljou.

Gounit a reas da Zoue eun dimezell a renk uhel, Franseza a Gizidik. Eun deiz, goude eur brezegenn, Mikael a c'houlennas diganti ha laouen e vefe o servicha Doue evit mat. An dimezell a lavaras ya, Mikael neuze a ziskouezas d'ezi oa ret dilezel a-grenn ar bed hag e follenteziou, ha kemeret kroaz Jesus Krist e trede Urz Sant Fransez. An dimezell a asantas adarre, met o tiskleria e ranke da genta goulenn aotre he mamm: « Ma kirit, eme Vikael, me a c'houlenno an aotre-ze evidoc'h. »

Hag ez eas da gaout ar vamm: « Dont a ran, emezan, da ginnig d'eooc'h ar gwella mab-kaer a c'hellfe beza kavet. Morse ne zello ouzoc'h a-dreuz, ne lavaro netra d'ober poan d'eooc'h, n'ho kaso ket er mez eus ho ti, evel ma ra kalz re all. » Ar vamm a oa souezet, rak n'he doa kle-vel hano ebet c'hoaz eus eur mab-kaer evid he merc'h. « Ar pried-ze, eme ar beleg, eo Hor Zalver Jesus Krist, hag ho merc'h a fell d'ezi en em rei d'ezan, en eur ober fae war ar bed. Ho merc'h ne vo ket kollet evidoc'h. Chom a raio en ho ti, d'ho sikour ha d'ho frealzi en ho kozni. »

Ar vamm a roas laouen he aotre, hag an dimezell n'he devoe ken d'ober nemet senti ouz kenteliou Mikael. Heman, evit he lakat da zével uhel uhel er zantelez, a c'houlennas diganti traou dies, kalet meurbet: dilezel he dilhad kaer, gwiska eur zae hag eur vantell gret gand danvez dister, liou louet d'ezo, eur gouriz kanab, eur c'houef

rouz, ha mont evelse dre ger Montroulez heb aon. An dud a jome mantret da zellet outi, a c'hoarze, a rae goap. An dimezell a gontas ar boan he doa bet, met Mikael, didruet, a c'houlennas muioc'h c'hoaz diganti, he c'hasas da welet he c'herent war ar mez, a oa holl tudjentil, o chom er manerioù tro war dro. Da c'houde e roas d'ezhi tri zra: eur gouriz reun; eur skourjez hag eur penn-marô.

An dimezell, o senti, a voe trec'h d'ar bed, a reas fae war e follenteziou. Adalek neuze e vevas eur vuhez a binijenn, eur vuhez santel beteg he marô a c'hoarvezaz d'an oad a 82 vloaz Bemdez e kleve an oferenn hag e rae pedennou hir ha birvidik; yun a rae, ouspenn ar c'ho-raiz, bep gwener hag epad an Asvent. Ne ehane tamm da labourat.

Franseza a Gizidik a reas eur vad souezus e Montroulez, ha dreist-holl en he farrez sant Martin. Gand he danvez e sikoure an dud ezommek; digemeret a rae en he zi ar re baour, ar re glanv, hag e roe d'ezo kement o deze ezom.

Eun deiz e voe gwelet o tont da Montroulez eur plac'h yaouank gwisket evel an dud diwar ar mez, met stummet mat ha doare d'ezhi da veza eun dijentilez bennak. Hounnez oa Mac'harit an Nobletz, galvet gant he breur da labourat e Montroulez. Graet he doa hent gand eur baourez koz ha chenchet dilhad ganti, hag e touge, en eur zont e Montroulez, eul lostenn lien rouz hag eur boutoukoad. He breur en devoe poan oc'h he anaout, met laouen e voe o welet edo e c'hoar war hent ar zantelez, hag e rae fae war ar bed. He c'has a reas da gaout Franseza a Gizidik. Hou-man he gwiskas paouroc'h c'hoaz, a roas d'ezhi eul lostenn liou louet, n'oa henvel nemet ouz eur zac'h; hag eur bisac'h ouz he c'hein, eur skudell brenn en he dourn, Mac'harit an Nobletz en em lakeas e kichen doriou an ilizou, eun deiz gouel bras, da c'houlenn an aluzenn, evel pa vije bet eur vaouez kez n'oa ket gouest da c'hounit he boued. Kalz arc'hant a zastumas, hag he devoe peadra da zikour ar beorien. Met, daoust d'ezhi da veza gwisket fall, e voe anavezet gant meur a hini. Hep mez ebet e c'houzanvas ar goaperez, hag adalek neuze e voe trec'h mat d'ar bed, ne voe mui touellet gand e blijadureziou, e follenteziou.

Pa voe evelse temzet he c'halon, he breur he lakeas e ti eun intañvez santel da zeski ar vicher a gemenez, hag a roas d'ezhi eur reolenn a vuhez ker striz hag hini eul leañez. He gourdrouz a rae alies evit rei tro dezi da c'hounit ato eun dra bennak, da gaerat he ene, hag e savas uhel meurbet e skeul ar zantelez. Muioc'h ez eas war araoek e bloaz eget re all e 60 vloaz, a lavare he breur.

Lakat a reas anezi ive d'ober katekiz d'ar merc'hed ha d'ar plac'hed yaouank. He madelez, he habasked a c'hounez e an holl.

Setu petra reas Mac'harit an Nobletz: sikour he breur, evel ar merc'hed santel a welomp, e penn kenta an Iliz, o sikour an ebetel.

Mikael a skignas e Montroulez kelennadurez an Aviei, hag a zeskas da galz a dud an doare da garet ha da zervicha Doue. Evelato an holl n'edont ket a-du gantan. Kalz beleien a gave abeg ennan, rak ne rae netra evel ar re all. « Nann, e gwirionez, a skriv an Tad Maner, nann, n'oa ket henvel ouz ar re all. Ne veze gwelet morse en tavar-niou, ne zaremprede ket an dud vras ha pinvidik, ne eve ket a win, nen doa ket a aon o skei var gizioù fall ha laviarioù diskiant ar bed. » Geriou flemmus a skrive an Tad Maner!

Goulennet e voe digand eskob Treger difenn outan pignat er gador brezeg. Met an aotrou 'n eskob, e lec'h kredi dioc'htu ar pez a lavare an damallerien, a reas enklask, ha goude beza anavezet peger santel ha pegen desket oa Mikael an Nobletz, e pedas anezan d'ober misionou e pep korn eus e eskopti.

Mikael a zentas, laouen holl, hag evel n'oa ket gouest e-unan d'ober eun hevelep labour, e c'houlennas digand an Tad Kintin dont d'e zikour. Al labour a voe ranpet etrezo. An Tad Kintin a brezege, ha Mikael a rae katekiz. Mikael a fellas d'ezan beza evel servicher an Tad Kintin ha senti outan gand ar brasa doujans.

N'e ket hepken en ilizou e labourant, met ive er mez, war an hentchou. Boda a reant an dud e kichen eur groaz bennak, hag eno e roent d'ezo da glevet gwirioneziou ar relijion. Evit ma touge frouez o frezegennou, e pedent kalonek hag e raent pinijennou bras. Eun tamm bara zegal a veze a-walc'h d'ezo evit tremen o dervez.

Epad tri bloaz (1609-1611) e labourjont e eskopti Treger, ha kalz vad a voe gret epad an tri bloaz-ze.

Mikael an Nobletz e enezennou Eusa, Molenez, Baz.

Goude beza prezeget e eskopti Treger, Mikael an Nobletz a zistroas da eskopti Leon, a gare meurbet, rak ennan oa ganet. « Karet a rae an eskopti-ze, a skriv an Tad Maner, evel perlezenn eskoptiou Breiz ha Frans. Neo ket ganet c'hoaz an hini en dije gwelet protestanted, heretiked, ginidik eus bro Leon. »

Met, ma z'oa bet diwallet mat an eskopti diouz an heretiked, evelato an dud n'oant ket desket a-walc'h war o c'hredennou, ha meur a c'hiz fall a oa da zisc'hwrizien-na.

Mikael a yeas da genta da enezenn Eusa a oa enni neuze wardro pevar mil den, muioc'h eget hirio. Gwall vor a zo etre an douar bras hag an enezenn, ha, p'en em gaver, eo dies pignat en enezenn, ken uhel ha ken sounn eo an aotchou. Abalamour da-ze n'oa ket kalz a zarempred etre

Eusa hag an douar, hag eskibien Kastell n'ez aent ket d'an enezenn.

N'oa nemed eur beleg e Eusa evit kement all a dud, hag evelato oa chomet eur barrez kristen. An dud a oa madelezes, santel, ar pec'hed hudur n'oa ket anavezet en o zouez, en em glevet a raent, hag ar peoc'h a rene en enezenn. Ne vanke d'ezo nemet beza desket muioc'h war ar relijion, ha tostet aliesoc'h ouz ar zakramanchou.

Mikael a voe digemeret mat e Eusa. Unan eus an dud pinvidika e bedas da zont da jom d'e di hag a breparas d'ezan eur gambr dereat. Met n'ez eas ket da gousket er gambr-ze. War ar c'halet eo e kouske, gand eur maen dindan e benn.

An eneziz, souezet o welet peger santel oa, a zirede da gvellet e brezegennou hag e gatekiz, ha goude beza bet kenteliet a-walc'h, e c'houlennent holl kovez ha kommunia.

Mikael a zeskas da bersoun Eusa e zoare da zisplega ar relijion d'an dud, hag evelse ar vad en doa gret e-unan a voe kendalchet war e lerc'h.

Eus Eusa ez eas da Volenez. Digemeret mat e voe ive ha selaouet gant doujans. Met eur c'halz eus ar wazed a oa o pesketa ha ne c'hellent ket klevet e brezegennou. Petra ra ar misioner? Pignat en eur vag ha mont da glask ar besketaerien. Pa veze digouezet el lec'h ma vezent, e lavare d'ezo tostet outan; neuze e save war ar vag uhela hag ac'hano e kelenne ar besketaerien bodet endro d'ezan. Eun deiz e komzas gant kement a nerz eus an ifern ha poaniou Hor Zalver, ma voe gwelet an dud-ze o lenva hag o kemeret kerdin o bagou evid en em skourjeza e pinijenn d'o fec'hejou.

Araok distrei d'an douar bras, Mikael a c'hoanteas mont da Enez Vaz, ugent leo diouz Eusa. Epad ar veach a sonje e Sant Pol a Leon en doa prezeget gwechall goz e Eusa hag e Baz.

Ar feiz a oa ato beo e Enez Vaz, met an dud n'oa ket desket war ar relijion, ha kuz gizioù fall a oa en o zouez. Ar beleg kalonek en em lakeas da labourat kerkent ha ma tigouezas. Diou wech bemdez e prezege hag e rae katekiz. Eur paotrig en doa digaset gantan evit diskouez d'an eneziz penos e vez gret katekiz. Ar paotri-ze a oa boazet da respont ouz ar goulennou, ha p'en deveze respontet, Mikael a lavare d'ar re vihan ha d'ar re vras: « Lavarit breman d'ho tro evel ar paotr-ze. » Evelse e voazas anezo da renk' ar c'hatekiz. Kovez a raent ive o fec'hejou, ha Mikael dre e vadelez, e zousder, a roe fizi-ns dezo, hag e tizoloent o holl fec'hejou « Arabat klask kuzat netra ouzin, emezan, rak me a ana-vez kement oc'h eus graet. » Eur c'hovesour oa eus ar re wella.

An holl a voe gounezet gantan, ha p'o c'hwiteas, e

voe skuilhët daelou puilh e Enez Vaz. Boda a reas an dud eur wech c'hoaz. « Kenavo, va bugale ger, emezan. Doue am galv da vont d'eul lec'h all. Deuet oun en ho touez da ziskouez deoc'h hent ar Baradoz. M'am befe gelllet, gant gra Doue, savetei eun ene hepken, nag e vijen eurus! » Ehana a rankas, rak an holl a lenne hag a zifronke. Abenn eun tachad e kendalc'has: « Setu aman eun dervez, emezan. Na lenvit ket, va bugale, met dalc'hit sonj eus ar pezh am eus desket deoc'h. Karit ha servichit Doue a greiz kalon. Dre ar binijenn gwellaït ho puhez. Kentoc'h mervel eget ober poan da Zone dre ar pec'hed! » Gand eur vouz krenv e lavaras ar c'homzou-ze, hag e tiskouezas da c'houde eur groaz ruz warni eur penn maro. « Hag unan bennak a zo aman ha ne gredfe ket e vo eun deiz e benn henvel ouz ar penn maro-man? Mat! E lezel a ran ganeoc'h evit ma prezego d'eoc'h em lec'h. En han' Doue, pleustrit war ar maro. Pa vezot oc'h ehana, pa vezot o tebri, pa vezot o labourat, sonjit e rankot mervel. Grit fae war ar bed, rak mervel a rankot.

• Enebit ouz ar c'hoantegeziou fall ha direiz, rak mervel a rankot. Na stagit ket ho kalon ouz madou ha plijadureziou an douar-man, rak mervel a rankot. » — Komz a rea d'ezo ive eus an tri banniel: ar banniel ruz, ar banniel gwenn, ar banniel du.

« Ar banniel ruz, emezan, a zigas sonj d'eoc'h eus Passion Hor Zalver. Pleustrit warni epad ho puez penn da benn. Stourmit dindan ar banniel-ze, hag e vezot trec'h d'hoc'h enebourien, youlou ha siou fall. Hag en ho kalon e vo karantez Doue gand an holl vertuziou. Ar banniel gwenn a zo eur skeudenn eus ar zakramanchou a laka kaer an ene. Deuit alies da govez ha da gommunia, ha gand an daou zakramant-ze e chomo glan hoc'h eneoù. Ar banniel du a zo skeudenn an daonasion, ha ma ne fell ket d'eoc'h dilezel ho puhez fall ha poania, e vezot daonet ha daonet evid ato. »

Mikael a lavaras neuze da dud Enez Vaz kemeret ive o banniel, en em rei da Jesus Krist en deus gouzanvet, a zo maro evito, beza aketus da zakramanti, evid en em ziwall evelse diouz an ifern ha gounit ar Baradoz.

Pa ziskennas eus ar gador, an holl e heulias betek ar vag a dlle e gas d'an douar bras. Ne vije ket bet grêt muioc'h enor da eur roue. Daelou a riverse eus an daoulagad, an holl a drugarekae ar misioner, a lavare kenavo d'ezan, hag e chomjont pell er porz da zellet ouz ar vag a gase Mikael d'an douar bras.

Tud Enez Vaz a zalc'has mat d'ar c'henteliou roet d'ezo. Hanter kant vloaz goude, an Tad Maner, deuet da brezeg da Enez Vaz, a welas oa sonj mat c'hoaz eus Mikael an Nobletz hag oa chomet an dud sentus ouz e aliou. Eun douar santel, emezan, oa Enez Vaz. Prezegennou Mikael o doa douget frouez mat.

LABOURIOU AR MERC'HED WARDRO AN TI

Kenteliou Tintin Anna

XXe PENNAD

Doue en ti

« Digemeromp Doue en hon ti, er bed-ma, hag e tigemero ac'hanomp en e di er Baradoz. » Roomp da Zoue ar plas kenta: en hon ti, en hor buez, en hor c'halon.

Ma 'z eo merket d'eomp sevel eur maread bugale, evitan, arabad eo d'eomp marc'hata, na grosmolat. Pa vez ano ganen eus an dra-ze, Mac'harid a lavar! « Va zintin, n'ouzoc'h ket pegement a reustl a vez en eun ti! pegement a boan hag a zienez! »

Ne lavaran ket eo èsoc'h sevel eun toullad bugale, eged sevel eur penher! gouzout a ran ez euz poan, skuisder, mizou da gaout; met, eun dra hebken a gont: « Arruout, eun deiz, er Baradoz! » N'emaomp ket war an douar evit dibri, eva, fripa arc'hant, beva evidomp hon-unan!

Eun hent a zo merket d'eomp, ha dre an hent-ze e rankomp kerzet; en eur stad omp laket, deveriou ar stad-ze a rankomp da ober, pe ne 'z aimp ket d'ar Baradoz. Hor Zalver Jezuz-Krist en dije gelllet genel en eur c'hastell kaër, beva pinvidik, eur maread servicherien en dro d'ezan, mervel en eur gwele plu' etouez meuleudiou e genvroiz! èsoc'h e vije bet d'ezan! hag en deus dibabet eur c'hraou dister, eur vuhez poanius, eur maro skrijus!

D'an tadou ha d'ar mammou a c'houlenno digantan skoazell ha nerz-kalon, ne nac'ho nag an eil nag egile, hag ouspenn e roio dezo e vennoz hag e beoc'h. Dont a ra da zonz d'in eus ar c'homzou kelennus, am eus

klevet gant eun tad kristen, e bloavez kenta ar brezel bras:

« Ken alies gwech ma teu d'in eur c'hrouadur, e trugarekaan Doue, eus an enor a ra d'in; hogen, bep tro ive, e rankan poania muioc'h ha dere'hel tostoc'h d'am gwenneien, rag ar geraouez a zo arru warnomp.

» Dioueret a ran eun dra bennak goude pep badiziant: » eur banne gwin em beze bep pred; abaoe m'eo ganet » Jobig, ar pempvet eus ar vandenn, ne evan mui banne » ebed, nemed da zul; eun tamm sukr a laken em c'hafe; » evid ar c'houec'hvet krouadur, em eus grèt, a galon- » vat, an dilez euz an tamm sukr-ze; mat e kaven eur » c'horniad: deiz badiziant ar seizvet em eus devet va » c'horniad diveza, ha kuzet va c'horn ouzin va-unan. Hen- » nez en deus koustet ar muia d'in!

» Ma teu an eizvet, a-berz Doue, n'ouzoun ket dioc'h » petra e tiskrogin, met ar pezh a zo sùr, e dad a raio » evitan kement hag en deus grèt evid ar re-all, rak ken » tost a vezo d'e galon! »

Ar c'hristen kalonek-man en deus bet e gurunn: marvet eo tri bloaz a zo, d'an oad a c'houec'h vloaz ha daou-ugent. Eun digemer mat en devezo bet digant an Holl-C'halloudek; n'eo ket hebken en e di e roe al lec'h kenta da Zoue, met ivez en e vuhez hag en e galon. Lavaret en deus gelllet d'hor Zalver: « Nao grouadur a zo chomet, war va lerc'h; diouallit anezo, rak d'eoc'h c'houi int gouestlet; desket em eus d'ezo meuli, hoc'h hano e peb tra, roet em euz d'ezo skouer ar sakrifis hag ar garantez kenetrezo. »

Ar vugale, diouz ma vezont savet, eo e vezont kavet: bezomp kristenien eta hon-unan, evit sevel bugale gristen.

Merka d'an den ar pezh a dle ober n'eo netra, ma ne c'heller ket hel lakaat d'e garet! Epan echu va c'henteliou! Ma n'em eus ket gelllet enaoui e kalon va lennerien, eun elfen garantez evit hor bro hag hor yez kaër, em euz kollet va amzer! Ma no'un ket bet gouest da lakaat ar merc'hed da garet o labour pemdeziek, o zi hag o farrez, em eus labouret en arer.

Hogen, fizians am eus em gouenn! fizians am eus e vezo savet c'hoaz, e Breiz-Izel, bugale sentus ha merc'hed mat.

Eur gazetenn eus an Amerik a c'houlennas, eun deiz, ouz he lennerien:

« Petra ' reoc'h eus ho pôtrezed? »

Respouchou a voe kaset d'ezi, e-leiz, ha setu aman ar respount a voe roet d'ezi ar priz kenta:

« Petra rin eus va fôtrezed? »

» Da genta kristenezed fur, kalonek ha krenv en o feiz...

» Goude e teskin d'ezo aoza 'r prejou, gwalc'ei, ferra,
 » dresa al lereier hag an dilhad, staga bountonou, kem-
 » penn rochedou, gwriat o dilhad, goude o zrouc'ha.
 » Deski a rin d'ezo c'hoaz ez eus tri-ugent gwenneq en
 » eur skoued; red eo d'ezo beza kempenn evid espern
 » gwenneien abenn an amzer da zont; ra ouezint abred
 » prena o diankachou ha me:ka o dispignou.
 » Lavaret a rin d'ezo kaout muioc'h a istim evid eul
 » labourer mat, goude ma n'en defe gwenneq ebed, eged
 » evid ar c'henaouerien lore'hus ne reont nemed rôdal.
 » Deski a raint c'hoaz ganen labourat o liorzic ha ka-
 » rout ar bokedou, ha pep tra krouet gant Doue...
 » Ma c'hellont va c'houmpren, n'em bezo ket a drabas
 » ganto, ha va merc'hed a vezo eurus en o hent;
 » Evid ar rest, em eus fizians e Doue hag en e Bro-
 » vidans! »

Kerent kristen, taolit evez-braz ouz ar c'huzulou-ze;
 lakit Doue da ren war ho tiegez, war ho puhez; ha ke-
 ment tra a c'hoarvezo ganeoc'h a zeblanto deoc'h beza
 eur merk euz e garantez. E drugarekaat a reoc'h, alies,
 da veza lakaet ac'hanoc'h en eur vro gristen, da veza
 roet deoc'h kaera micher a zo er bed: an hini he deus
 an enor da lakaat en douar, ar winizenn a deuijo eun
 deiz, da veza eun hosti zantel, korf Jezuz-Krist!

P'he devezo ar vaouez sevenet he holl deveriou; ma
 vez mat ouz he zud, sioul e-kenver he gwaz, digeflusk
 ouz he bugale, habask ouz he anevaled, ha kempenn war
 bep tra; ma vez boazet da rei d'ar paour, da skoazia an
 nesa; aketus, dreist-holl da bedi Doue ha d'e adori, e
 vezo direbech e pep doare, hag e kavo en he zi ar peoc'h
 hag an eur-vad... nemed gant mevel an diaoul e vije
 dimezet! Neuze, n'eus forz petra raio, pegement a boan
 a gemero, e vezo kavet abeg da c'hrounial!

Peurliesia, el levrig-ma, em eus lakaet ar bec'h war ar
 merc'hed, ha n'em eus ket a geuz d'am lavar; hogen,
 hizio e chenchin penn d'ar vaz, rak, hen anzao a ran,
 an holl her goar pell-zo:

« Fazi ar wreg a vez kavet
 » Ar vad a ra a vez nac'het! »

« Eur gwaz ne rea nemed soroc'hal pa deue d'e bre-
 jou: « N'oa netra vat! Ar boued ne veze ket hanter-boaz!
 ar pémoc'h ne vellae ket! ar vioc'h n'oa ket a lèz ganti!
 N'oa urz ebet en ti! Han! ma vije bet ar wreg kerkoulz
 hag hen, neuze! » rak, war e veno, n'oa ket gwelloc'h
 evitan! da arat pe da d'errri ar pennou, da falc'hat pe
 da c'hoennat; n'oa den evitan! hen, oa ar « maout » e
 pep lec'h!

E hini goz, eur vaouezic sioul ha mat da boania, a
 lavaras d'ezan, eun dro, dioc'h an noz, p'he doa klevet
 he litanioù, evel ar c'hustum: « Kleo 'ta, Yann? war-
 c'hoaz, ma keres, ez in d'ar prat da falc'hat, ha te a jomo
 d'ober al labour wardro an ti? »

— Mat-tré, eme Yann; ne vezin ket nec'het, met, te
 avat, a gavo kersé!

Antronoz, eta, Marc'harit a zavas abred, a aozas lein,
 ha goude beza diskouezet da Yann e pe lec'h edo an
 traou, ez eas d'ar prad, eur falc'h ganti war he skoaz.
 Ha Yann e-unan er gêr!...

— Stagomp gant ar ribotadenn, emezan! An dienn a voe
 lakat er ribod, hag epad eun hanter-our e chomas Yann
 da strapa, da strapa... met an amann ne deue ket!

— Gortoz, emezan! Marc'harit a laka dour er ribod,
 me a raio ive; hag e taolas eur zailhad dour er ribod!

D'an ampoent e klevas trouz er mêz: ar pémoc'h a
 oa deuet eus e graou, hag a durie war-dro an teil; ar
 yer, spoutet gantan, a nije hag a youc'he.

« Sell, eme Yann, henman n'en deus bet tamm ebet
 c'hoaz, nag ar vioc'h ken nebeud. Eur banne gouelienn
 d'an eil ha d'egile, deliou ruta abarz! »

Dre ma sonje e rea: klask a rea ar brenn dindan an
 deleziou... met, ar pémoc'h, o klask e voued, a deuas war
 e lerc'h en ti, a stokas er ribod, hag a fulias an dienn
 war al leur-zi!

Ar paour kêz Yann, kollet e benn gantan a grogas er
 skubellenn, hag a dôliou baz, a dôliou treid, e skoas ke-
 ment gand an aneval mut, ma varvas war an eur!

— « Danvez silzig, emezan, en eur zutal! ha gant eur
 gordenn e chachas anezan beteg e graou; — « Lavaret a
 rin d'ar wreg en deus bet eur maro trumm! »

An hanter euz an dienn a oa chomet er ribod; Yann
 a zammas anezan war e ziouskoaz, araok mont da denna
 dour d'ar vioc'h, gand aoun n'en em gavfe ki pe gâz d'e
 bilat evid an eil gwech. Met, pa 'z eas da blega, an
 dienn, tanaoet c'hoaz gant an dour en doa taolet er
 ribod, a ziredas war e benn, en e gein'ha penn-da-benn
 d'e gorf.

Damantus outan e-unan, Yann a zonzas: « Pez kaër
 evid eur ribotadenn! » hag ez eas da denna ar vioc'h
 eus he c'hraou.

— « Petra rin ouz houman? eur banne dour he deuz
 evet, met dibri a rank ive! Kasomp anezi war ar mel-
 chen da beuri, an didrabasa eo! ma ne 'z a ket da laerez!
 Gwella em eus d'ober eo chom ganti, nemed e rankan
 aoza lein da genta! »

Ar yod silet a gavas en eur bodez; er pod e voe lakat
 gantan, dilav hag all, hag ar pod war an tan!

Neuze, en empenn Yann, e savas eur menoz ijinus!
 An ti a oa savet en eun toulll mengleuz; a-reas gant

an doenn edo an tachad melchen; kas a reas ar vioc'h da beuri, eur stag ouz he c'herniel, hag e taolas penn ar gordenn, dre doull ar siminal, en ti.

« Evel-hen, emezan, e c'hellin derec'hel mat d'am bioc'h, dre ma vezin oc'h aoza lein! Setu aze petra eo kaout spered ha skiant! »

Distrei a reas laouen en ti; diou zro a reas endro d'e gorf gand ar gordenn, hag e pakas peg e baz ar yod. A-vec'h m'en doa laket eur bod-lann dindan ar pod, ma santas oa hojet kordenn hag all! ar vioc'h he doa gwelet eur c'henaouad velchen hag a c'hoantea mont d'he lipat; siouaz! n'oa ket hirr a-walc'h he c'hordenn,, hag e chache ar pezh ma c'helle! Seul-vui ma pellae, sul-vui e chache war Yann!

P'oa uhel an heol, Marc'harid a reas eur zell war-zu an ti: « Dizale e klevin ar c'horn-boud. » Kendalc'her a rea atao da labourat, ken oa skuiz, ar baourez keaz! Neuze ec'h eunas he c'horf, hag e sonjas: « Gwelloc'h eo d'in mont da welet; Yann a zo dare lein gantan, da gredi eo, ha me em eus trouc'het eur steud founnus, daoust ma n'eo ket ledan! »

Dre ma tostae, e chome sebezet, rak gwelet a rea eun dra bennag o loc'h, ne c'helle ket gouzout petra oa! Abenn eur pennad, e stagas da grial: « Yann, Yann? deus 'ta! ar vioc'h a zo aman, war greiz he c'hein er park! » D'ar red e teuas en ti; darbet e voe d'ezhi koueza a-stok-korf d'an douar, o welet ar pezh a oa dirazi: Yann, dibradet dioc'h an douar, daou droadad a-zioc'h an tan, a zave hag a ziskenne, dioc'h nia loc'he ar vioc'h! ar vaz yod gantan en e zourn, e benn hag e zilhad leun a huzil.

— « Gwelloc'h eo d'it trouc'ha ar gordenn eged chom da c'hoarzin, bourjinez ma 'z out, eme Yann! »

— « Neuze e kouezi er podad yod, potr! — « Ne jomin ket aman da vervel, evelato? O Marc'harid karet, kemer truez ouzin! hiviziken e kavin mat peb tra! Distag ac'hanon, ta. »

Ar gordenn a voe trouc'het gant Marc'harid, ha kerkent e kouezas Yann er pod, war e du a-drenv.

Ar yod a oa tano c'hoaz, p'e gwir n'oa ket bet dilavet gant Yann; sonjal a c'hellit pe gement e strinkas!

Eur vaouez trugarezus oa Marc'harid: pardoni a reas d'he gwaz ar gwall-euriou en doa grêt en ti, hag hen, morc'hedet en deiz-ze, a ziouleas; ne c'hoanteas ket ken ober al labour war-dro, ar gêr: « Pep hini war e vicher » oa e c'her!

A drugarez Doue n'eus ket kalz a wazed henvel ouz Yann, rak n'eo ket ebat beva en o serr!

En tiegezou kristen e vez urz ha peoc'h; en em sikour a reer, hag evelse p'en em glever, « tri a ra labour

c'houec'h ». Pa deu poent al labouriou bras, hag amzer benniget an eost, ar merc'hed ne c'hinont ket evit mont er park, ha kemeret perz e skuïder o zad, o breudeur, o fried; kinnig a reont da Zoue c'houezenn o zâl, evel ma reont o holl oberou. Labour ar c'horf pe labour ar spered, holl e rankomp labourat, al lezenn eo!

« Eur bôtrezig a veze kaset d'ar park letoun da ziuall » ar zaout; kement-se ne blijje ket dezi; huanadi a rea: « Mall am eus da veza bras! pa vezin eur plac'h yaouank, » ne rin nemed pourmen! »

» P'oa savet da blac'h yaouank, he mamm a lavare d'ezhi: « Kea, gant da dad, d'e sikour, er park! » Huanadi a rea ar plac'h, hag e sonje: « Mall am eus da » vont gand eur gwaz! pa vezin dimezet, ne 'z in mui » war-dro an douar! »

» Pa voe dimezet ar verc'h, e rankas, evel just, mont » bemdez d'ar park! huanadi a rea: pa vezin mamm, e » chomin da luskat; ne 'z in mui d'ar park! » Met, pa » deuas dezi eur c'hrouadurig, e rankas mont d'ar park, » er memez tra.

» Pa deuas da veza koz, ez ea da ziuall ar zaout, evel » en he yaouankiz, asamblez gant he bugale-vihan. A- » wechou, ec'h huanade: « Pa vezin maro, ne rankin » ket mont d'ar park! »

» Pa varvas ar vamm-goz, an amezien a gasas he » c'horf, en eur park benniget, hag e voe kanet warnan » an « De profundis ».

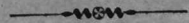
Karomp an douar, hor mamm-vat; gant douar eo bet furmet hor c'horf gant Doue; gant an douar e vezomp maget, tre ma pad hor buhez;

An douar hon digemero goude hor maro, evit ehana betek ar varn diveza.

List ac'hanon da gloza war ar rimadellou-ma, en enor d'am fatronez:

Santez Anna mamm Breiz-Izel,
Ouz ho pro gaër, taolit eur zell;
Mirit outi da vont da goll,
Rak enni bras eo an diroll!...
Astennit ho mantell warni,
An diaoul a glask he dismantri,
Gwella pezh 'zo, Paol ar C'hornek
N'hell ket deski ar brezoneg!
Dalc'hit beo en hor c'halonou
Karantez 'vit yez hon tadou,
Ha Satan, ganeoc'h diskaret,
E puns an ifern vo kraouiet.

TINTIN ANNA.

KELEIER AR MIZ

Enoriou an Iliz

D'ar 17 a viz Here diveza, H. T. S. ar Pab Pi XI en deus laket 191 merzer nevez war roll ar verzerien. Laket int bet d'ar maro gant Dispac'herien Paris d'an 2 a viz Gwengolo 1792.

Enoriou ar c'houarnamant

Abaoe amzer Hippokrat, a veve a-raok Hor Zalver Jezuz-Krist, n'eus bet medesin ebet e nep lec'h o talvezout hor c'henvroad Laennec; kant vloaz a zo bet e miz eost diveza abaoe m'eo marvet e Ploare; evid e enori, ar c'houarnamant en deus roet urz da lakat e gwerz, adalek an deiz kenta a viz Kerzu a zeu, timbrjou nevez gand e skeudenn warnezo. Enor dister ha, m'oarvat, ne bado ket pell.

Eureujou breizat

Eured an A. James Bouillé gand an dimezell Franseza Paturel a zo bet lidet d'an 21 a viz Gwengolo, e iliz Porzig; hini an A. Emil Cuffe gand an dimezell Jann Alanic a zo bet lidet d'an 22 a viz Gwengolo, e iliz Pont-Aven.

Kinnig a reomp d'an dud nevez hor gwella gourc'hemennou.

Kanvou bras

Erbedi a reomp ouz hon lennerien an Itron Mauris Yung. — Janed Malivel oa he hano' plac'h yaouank — marvet e Roazoun, d'he bloaz ha tregont, d'an 2 a viz gwengolo diveza hag an Aotrou Rene Largillière, marvet, hen ivez, e barr e vrud, e Beauvais, en deiziou tremen. Dizrei a raimp war al labouriou kaer o deus graet evit Breiz rak kelou o maro en deus laket n'eo ket hepken o zud, met ar Vro a-bez e kanvou.

Levriou nevez

E kenver an diskouez eman ar gwerz, a leverer; mar d'eo gwir an dra-ze, ez eus eul levr nevez, *Ar Roc'h toull*, eus a Zant Thegonnec, hag embannet gant Gwalarn hag a savet gant hor c'henlabourer mat an Tad Jakez Kerrien, 'z aio e flip dizale ker brao all ha m'eo fichet gand ar mouler.

Goulennit anezan ouz an A. Drezen, 4, rue du Château, Brest, — evit 22 real e vo kaset d'eoc'h dre ar post.

Goulennit ivez abenn ar goanv, — er goanv e vez amzer da lenn.

Bilez hag e vestr, pezh-c'hoari fentus gand Dir-na-Dor, a vo kaset d'eoc'h evit 10 real.

Saint Herve, skrivet, e galleg, gand an A. Calvez, person Lesneven, a vo kaset d'eoc'h evit 22 real.

Prenit, e ti « Emgleo Sant-Iltud », rener an aotrou Drezen, 4, ru ar C'hastell, Brest, al levriouman, embannet pe erbedet gant « Breuriez-Veur ar Brezoneg »:

<i>Conseils de l'Académie bretonne aux écrivains</i> , pep levrig.....	1 50
<i>L'enseignement du breton</i> , gand Meven Mordiern.....	1 50
<i>Manuel pour l'étude du français par les Bretons</i> , gand E. Ernault.....	3 50
<i>La Langue bretonne en 40 leçons</i> , 7 ^m mouldur, gand F. Vallée.....	6 »
<i>Notennou diwar-benn ar Gelted koz</i> , pep levrig.....	2 »
<i>Sketla Segobrani</i> , pep levr.....	8 »

GWALARN, ketc'hgelaouenn lennegel trimiziek (skrivet e brezoneg penn-da-benn).

An enor hon eus da gemenn d'eoc'h ez eo « *Gwalarn* » dizalc'h adaleg ar c'henta a viz gouere 1926.

REOLENN NEVEZ. — Priz ar c'houmanant-bloaz: 20 lur.

Koumanantou. — Ar c'houmanant da « *Walarn* » a dalv evid eur bloavezh adaleg ar c'henta a viz genver. Pep koumananter nevez a vez kaset d'ezan an holl niverennou embannet adalek derou ar bloaz, hag e goumanant a zo echu d'an 31 a viz kerzu war-lerc'h.

Adkoumanantou. — An neb na fell ket d'ezan adkoumananti a dle kas d'imp en-dro niverenn an nevez-amzer goude m'eo echu e goumanant.

An adkoumanantou a dle beza paet a-raog ar c'henta a viz ebrel d'an diwezata. An neb n'en devo ket paet a vo goulennet digantan priz ar c'houmanant dre ar post gand ar mizou ouspenn.

Kas ar c'houmanantou da: M. l'Administrateur de « *Gwalarn* ». Boîte postale 75, Brest.

(Kont-red ar postchekou: C/C 96-38, Rennes).

Koumanantit da « Gwalarn », ketc'hgelaouenn savet evit tud desketa hor bro, da rei da Vreiz, en he yez, eul lennegezh dudius, buhezek ha dreistholl eus an amzer breman.

Deut hizio end-eeun d'hon harpa.

Notenn. — Eun niverenn-skouer a vo kaset evit netra d'ar re a c'houlennno.

Leoriou Brezonek

e gaver da brena e stal

EMGLEO SANT-ILTUD

4, ru ar C'hastel — BREST

Marvailhou ho Kontadenou

Christo, gand an ao. Gwillou.....	5 fr. »»
E Korn an Oaled, gand an ao. Jezegou.....	6 »»
Eur zac'had marvailhou, gand Yvon Crocq...	5 »»
Emgann Kergidu, gand Lan Inizan.....	6 »»
Pipi Gonto, gand E. ar Moal.....	5 »»
Bilzig, gand an ao. F. al Lay.....	5 »»
Jenovefa a Vraban, gand Kl. ar Prat.....	4 »»
Viktoria Konan zant Luk, gand an ao. Uguen..	3 »»
Lizer an hini maro, gand an ao. J. Riou.....	2 »»
Skella Segobrani (tri leor) ar pez.....	8 »»
Notennou diwar-benn ar Gelled koz (7 leorig)	
gant Meven-Mordrien hag Abherve, ar pez...	2 15
Ar Roc'h Toull, gand J. Kerrien.....	5 »»

Pemzek dre gand ouspenn evid ar mizou kas.

Les Dangers de la Constipation

Lorsque vous vous sentez gêné, ventre dur et douloureux, lourdeurs de tête, l'estomac fonctionnant mal, si vous avez des aigreurs ; ne cherchez pas plus loin, même si vous allez régulièrement à la selle **VOUS ETES CONSTIPE**. Votre intestin ne s'est débarrassé que d'une partie des déchets de la digestion, vous avez des réserves, vous êtes intoxiqué par tous les poisons contenus dans ces résidus, il faut à tout prix éliminer ces toxines.

Il vous suffira de prendre une ou deux « **PILULES LIBERIA** » le soir en vous couchant. Ces pilules renferment les principes actifs des plantes et leur emploi aisé ne provoque ni coliques, ni maux de ventre.

Constipation, Retour d'âge, Mauvaise circulation, Digestions difficiles, Migraines, Vices du sang, sont guéris ou prévenus par l'emploi des

PILULES LIBERIA

Vente toutes pharmacies

Dépôt général : 9, rue Carnot, MORLAIX

GRAINES POTAGÈRES, FOURRAGÈRES et de FLEURS

Semences sélectionnées des Meilleures Maisons

Maison A. HUON

Fondée en 1840

L. AUDREN, SUCCESEUR

13, Rue de Siam -- BREST

Adresse Télégr. : AUDREN-GRAINES-BREST

Téléphone 3-33

Articles de Pêche

Cordages — Ficelles en tous genres

Brezoneg en ti.

Maison de confiance

R. c. Brest 49

QUINCAILLERIE A. GUIAVARCH

48, rue Louis-Pasteur

BREST

Grand choix de fourneaux
et
d'Articles de ménage
de 1re marques.

BUANDERIES
et Marmites anglaises

Outils agricoles et d'amateurs

Outillage de forge
et pour toute profession

ÉCLAIRAGE
Lanternes de Voitures
CHEMIN LINOLÉUM
MALLES - VALISES - CARPETTES

MAGASINS DE DÉTAIL

MAGASINS ANNEXES :

ET BUREAUX :

48, rue Louis-Pasteur

48, rue Louis-Pasteur

2, 3, 4, 5, rue Suffren

5, rue Suffren

Dépôt des Zincs de la VIEILLE MONTAGNE

Rougeurs des Nouveau-Nés

Gerçures des Seins

Sont radicalement guéries

par **POMMADE**
et **POUDRE NOELLINE**

Toutes Pharmacies et Lab. Noëlline, 75, rue de Siam, Brest.

C. REMY

Téléph. 6-68

68 et 132, rue Jean-Jaurès — BREST

MÉDAILLE D'OR AUX ARTS DÉCORATIFS 1925

FABRIQUE de MEUBLES MASSIFS

Meubles Bretons, Meubles Louis XVI et modernes

Chambres à coucher — Salles à manger

Lits fer et cuivre, Literie, Glaces,
Laines à matelas, Plumes et Duvet.

— PRIZIOU AR GWELLA MARCHAD —

An dud diwar ar meaz a vezo digemeret eus ar gwella

ECOLE PIGIER

15 bis, rue de la Mairie — BREST

Première Ecole Pratique de Commerce fondée en Europe en 1850

Comptabilité commerciale — Tenue des Livres de Commerce
Sténographie — Dactylographie

Cours le jour, le soir, et par correspondance

Programme remis ou envoyé gracieusement sur demande.

= GRAINES DE SEMENCE =

Téléph. 32 Landerneau
C. C. postal Nantes 3127

F. HILY

Télogr. Hily-Landerneau
B. C. Brest 1377

16, Quai de Leon — 1 et 3, rue du Commerce

LANDERNEAU

GUIPAVAS

PLOUGASTEL-DAOULAS

Concessionnaire de la marque ci-contre

Exigez-la sur toutes graines
vendues en paquets et prin-
cipalement sur betterave,
carotte blanche, rouge,
jaune, Rutabaga, etc, etc.

AU SEMEUR

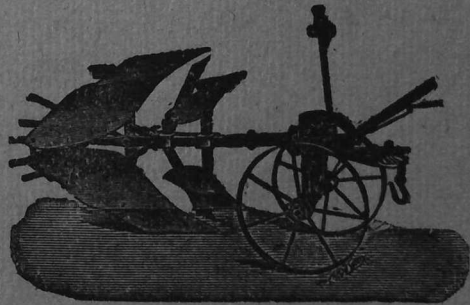

Marque Déposée

Construction en séries de la Merveilleuse petite BRABANT si connue

“ L'EMIIETTEUSE ”

Véritablement la Reine des Charrues

E. BELBEC'H

Ingénieur

Fondeur-constructeur

à

LANDERNEAU

Qualité unique BE, extra-résistante : 120, 135, 145 et 155 kilogr.

E S^T I

Feiz ha Breiz a zo daouzek gweneg ar pez

BREST IMPRIMERIE DE LA PRESSE LIBÉRALE, 4, RUE DU CHATEAU

LE GÉRANT FR GEORGELIN